

jehož špice byla opatřena ostnem rejnoka, patrně odznak to rodného ostrova. Když zvěděl, kde žije Odysseus, přišel k němu. Tam ho polní hlídači k otci nepustili, a když naléhal prudčeji a byl nevlídně zaháněn, začal křičet, že je to nedůstojný čin, zdržovat ho od otcovského objetí. Tu uvěřili, že to přichází Télémachos králi ublížit, a tím prudčeji se mu stavěli na odpor, vždyť nikomu nebylo známo, že je na světě ještě druhý Odysseův syn. Když pak mladík viděl, že ho zahánějí příliš prudce a násilně, rozhněval se a mnohé ze strážců zabil nebo těžce zranil a zmrzačil. Jakmile to zjistil Odysseus, myslel, že je to mladý muž poslaný Télémachem, vyšel ven a mrštil po Télégonovi oštěp, který si zvykl nosit na svou ochranu. Mladík však nějakou náhodou tento vržený oštěp zachytil a sám vrhl na otce své nápadné kopí a spatřil jeho přenešťastný dopad. Když pak Odysseus klesl pod tou ranou, děkoval osudu a vyznával, tak že to s ním dopadlo nejlépe, když zahynul ranou cizího člověka a svého drahého Télémachu osvobodil od zločinu otcovraždy. Pak, zadržuje zbývající mu dech, se vyptával mladíka, kdo je a odkud pochází, že se odvážil zabít Odyssea, syna Laertova, proslaveného doma i ve válce. Tehdy poznal Télégonos, že je to jeho otec, oběma rukama si rval vlasy a lítostivě zaplakal, nesmírně zkrúšen tím, že způsobil smrt otci. A tak pověděl Odysseovi, jak si přál, své jméno i jméno své matky i rodný ostrov a posléze mu ukázal svůj odznak, totiž kopí. Tu si Odysseus vzpomněl na význam snů, které ho přepadaly, i na to, jaký konec života mu předpověděli vykladači. A tak byl zraněn tím, na koho nejméně pomyslel, a po třech dnech zemřel, starší již a pokročilého věku, ale přesto ještě zdatný a při síle.

LEO ARCHIPRESBYTER
ŽIVOT
ALEXANDRA VELIKÉHO

I MOUDŘÍ EGYPTANÉ ZNALI rozměry země, zkontrolovali vlny moře a pátrali po nebeském řádu, to znamená zkoumali dráhy hvězd, a toto vysoké učení rozšířili prostřednictvím magického umění po celém světě. O svém králi Nektanébidovi vyprávějí, že to byl člověk nadaný, který se vyznal v astrologii, matematice a dokonale ovládal čarodějnické umění. Když mu bylo jednoho dne oznámeno, že proti němu táhne perský král Artaxerxés s mohutným zástupem nepřátel, nevyšel ani do pole, ani nezačal připravovat vojsko nebo zbraně, ale sám vstoupil do komnaty svého paláce, nalil do kovové lastury dešťovou vodu a s kovovou metličkou v ruce začal zaklínat demony. V lastuře naplněné vodou pak uviděl konvoj lodí, které proti němu pluly. Teprve potom poslal na perské území své velitele jako strážce. Jeden z nich přišel a hlásil: „Veliký Nektanébide, perský král Artaxerxés proti tobě táhne s množstvím nepřátel nejrůznějších kmenů. Jsou mezi nimi Parthové, Médové, Peršané, Syrové, Mezopotámci, Arabové, poddaní krále Pora, Arginové, Chaldejci, Hastrové, Serité, Hyrkánci, Agriofagové a bezpočet mnohých jiných kmenů z východních krajin.“ Nektanébis se však pousmál a řekl: „Jdi na stráž, kterou jsem ti svěřil, střež dobře a bděle. Nemluvil jsi jako velitel, ale jako bázlivý člověk. Síla statečnosti netkví v počtu lidí, ale v odvaze ducha. Což nevíš, že jeden člověk obrátí na útěk mnoho jelenů?“ Nato vešel znovu do své komnaty, zhotovil voskové lodičky, vložil je do škeble s dešťovou vodou a zadíval se do ní s největším soustředěním. V ruce přitom držel palmovou ratolest. Pak začal zaklínat a viděl, jak egyptští bohové řídí plavidla barbarů. Hned se přestrojil, oholil si vlasy i vousy, vzal s sebou tolik zlata, kolik mohl unést, věci nezbytné pro astrologii, matematiku a magii a tajně prchl z Egypta do Pelusia a potom do Etiopie. Oblečen jako egyptský prorok do bílého

mušelnového šatu přišel do Makedonie. Tam se usadil a nepoznan vřít veřejně všem, kdo k němu přicházeli. Jakmile Egypťané viděli, že Nektanébis zmizel, šli k svému nejvyššímu bohu Serapidovi a prosili ho, aby jim pověděl, kde jejich král je. Serapis jim dal takovou odpověď: „Váš král Nektanébis uprchl z Egypta před perským králem Artaxerxem, který přijde a podmaní si vás. Po určité době se však k vám vrátí v podobě mladíka, pomstí se za vás vašim nepřítelům a bude vládnout jim i vám.“ Když dostali od svého boha tuto odpověď, postavili Egypťané na Nektanébidovu počest královskou sochu z černého kamene a na její podstavec napsali potomkům na památku slova té věštby. Nektanébis pak zůstal nepoznan v Makedonii.

2 Mezitím makedonský král Filip odešel do boje a Nektanébis vystoupil k jeho paláci, aby uviděl královnu. Jakmile spatřil Olympiadinu krásu, jeho srdce se zaradovalo a vzplanulo touhou po ní. Pozdravil vztáženou rukou a řekl jí: „Buď zdráva, královno Makedonců,“ zavrhnuv přitom oslovení paní. Ona mu odpověděla: „Buď zdrav, mistře, přístup blíží a usedni.“ Když usedl, zeptala se ho, zda je pravda, že je Egypťan. Nektanébis jí odpověděl: „Ó královno, krásně a královsky jsi mě nazvala, když jsi mě označila za Egypťana. Egypťané jsou totiž učenci, kteří vykládají sny, zkoumají nebo luští znamení, rozumějí letu ptáků, znají i vyjevují skryté věci a předpovídají osud novorozeňat. Také já jsem jako prorok a věstec pronikl jemnými smysly do těch tajů.“ Během řeči na ni hleděl toužebným pohledem. Olympias zpozorovala, jak se na ni dívá, a zeptala se: „Mistře, nač myslíš, že se na mě tak díváš?“ A on odpověděl: „Zaradoval jsem se nad nádhernou odpovědí bohů. Přátelští bohové mi totiž řekli, že mám ochraňovat královnu.“

3 Nato pak ihned přinesl v náručí podivuhodnou desku z mědi a slonoviny, zdobenou zlatem a stříbrem, na níž byly tři kruhy. První kruh obsahoval dvanáct znamení, druhý dvanáct obrazů zvířat, v třetím bylo slunce a měsíc. Potom otevřel lasturu ze slonoviny a vyňal z ní sedm zá-

řivých souhvězdí, podle nichž se určuje den a hodina narození, a sedm rytých kamenů, které patřily k sedmi hvězdám určeným k ochraně člověka. Když to vše Olympias viděla, řekla mu: „Mistře, chceš-li, abych ti uvěřila, řekni mi rok, den a hodinu králova narození.“ Nektanébis pomocí matematických vzorců rok, den i hodinu králova narození vypočetl a pak se zeptal: „Chceš slyšet ještě něco jiného?“ a královna řekla: „Chci, abys mi pověděl, co se stane mezi mnou a Filipem, protože lidé mi říkají, že mě Filip po návratu z boje vyžene a vezme si jinou ženu.“ Nektanébis jí odpověděl: „Ta slova jsou klamná a nepravdivá. Ne za několik dní, ale za několik let se stane, že tě Filip vyžene, ale zase tě bude muset přijmout zpátky.“ „Zapřísahám tě,“ řekla královna, „abys mi pověděl celou pravdu,“ a Nektanébis odpověděl: „Ulehne s tebou jeden z nejmocnějších bohů a bude ti potom nápomocen.“ „A kdo je onen bůh?“ otázala se královna. „Je jím mocný Ammon, který dává všem štědře bohatství,“ zněla odpověď. „Zapřísahám tě, mistře, řekni mi prosím, jak onen bůh vypadá,“ prosila královna. „Není ani nezralý mladík, ani stařec, ale muž středních let, na čele má beraní rohy a bradu má prokvetlou šedinami. Chceš-li, čekej ho dnes v noci, zjeví se ti a bude se ti zdát, že s tebou leží.“ „Jestliže ho opravdu uvidím,“ řekla královna, „budu tě ctít nejen jako proroka a věstce, ale i jako boha.“ Poté se Nektanébis s královnou rychle rozloučil, sestoupil z paláce dolů a bez meškání se vydal ven z města na opuštěné místo. Zde natrhal byliny, rozetřel je, vymačkal z nich šťávu a magickými kouzly a pekelnými čarami přivolával na Olympiadu sen, v němž by se s ní bůh Ammon spojil a řekl jí: „Ženo, počala jsi a porodíš svého ochránce.“

4 Když ráno Olympias procitla, dala si Nektanébida zavolat a vyprávěla mu, co v spánku viděla. On jí řekl: „To, co mi vypravuješ, není pro mě nic nového, dovolíš-li mi však bydlet ve svém paláci, ukáži ti toho boha ve skutečnosti, protože něco jiného je sen a něco jiného skutečnost. Ten bůh k tobě přijde v podobě draka, pak se však změní v člověka s mou tváří.“ „Dobře, mistře,“ svolila

Olympias, „zůstaň v mém paláci, a jestli s tím budeš vážně souhlasit, prohlásím tě za otce toho chlapce.“ Pak pro něho rozkázala připravit komnatu.

Asi v době první noční stráže se Nektanébis kouzlem proměnil v draka a se syčením se blížil k Olympiadině pokojí. Vstoupil, přisedl na lůžko, začal Olympiadu líbat a ulehl k ní. Když potom vstal z jejího objetí, dotkl se jejího břicha a řekl: „Nechť toto početí patří k vítězným a ať nad ním nikdy nemá člověk moc!“ Olympias byla nesmírně zklamána, že podlehla člověku, jako by to byl bůh. Ráno sestoupil Nektanébis z paláce dolů a královna, která počala, zůstala ve své komnatě. Když se však její život začal zvěšovat, zavolala Nektanébida k sobě a řekla mu: „Místře, chci, abys mi řekl, co se mnou Filip po návratu udělá.“ „Neboj se,“ odpověděl Nektanébis, „neboť bůh Ammon ti kvůli mně pomůže.“ Po těch slovech opustil bez meškání palác a vydal se ven z města na opuštěné místo. Zde natrhal byliny, rozetřel je, vymáčkal z nich šťávu, vzal mořského ptáka, tou šťávou ho potřel a počal svá magická kouzla. Zaklínal, aby se král Filip nechal ošálit snem. To se mu podařilo.

Král Filip spatřil té noci ve spánku boha Ammona, jak leží s Olympiadou, a zdálo se mu, že po té souloži vidí ústí jejích rodidel sešité a zapečetěné zlatým prstenem, na němž je vyryta lví hlava, sluneční vůz a meč, a potom že slyší, jak jí Ammon říká: „Ženo, počala jsi svého ochránce i před samotným Filipem.“ Když se Filip probudil, dal si ihned zavolat hadače a sen mu vyprávěl. Hadač odpověděl: „Králi Filipe, Olympias nepočala z člověka, ale z boha. Hlava lva, sluneční vůz a meč znamenají, že ten, koho porodí, dobude i země, kde vychází slunce, a mečem si podmaní města a národy.“

6 V době, kdy král Filip sváděl vítěznou bitvu, se mu zjevil drak, který šel před ním a kosil jeho nepřátele. Když se král vrátil do Makedonie, uvítala ho v paláci jeho žena a políbila ho. Filip na ni pozorně pohlédl a řekl: „Komu ses oddala, Olympiado, a jak jsi zhřešila?“ A odpověděl si: „Ne, nezhrěšila jsi, protože jsi podlehla síle boha. Viděl jsem to

všechno ve snu a považují tě tedy a se mnou všichni ostatní za nevinou.“

7 Jednoho dne, když král Filip a Olympias hodovali společně s knížaty a předními muži Makedonie, se Nektanébis opět kouzlem proměnil v draka a se syčením tak strašným, že se hostů zmocňoval strach a panika, prošel středem jídelny, přišel k Olympiadě, položil jí hlavu do klína a začal ji líbat. Jakmile král Filip draka uviděl, zvolal: „Tobě, Olympiado, i vám všem, kteří se mnou hodujete, říkám, že jsem tohoto draka viděl, když jsem bojoval proti svým nepřátelům!“

8 Za několik dní po tom, když král Filip seděl o samotě ve svém paláci, spatřil před sebou malého krotkého ptáčka, který mu usedl do klína, snesl vejce a shodil ho na zem. Vejce prasklo a okamžitě z něho vylezl maličký hádek, obtočil ho a chtěl do něho znovu vlézt. Dříve však, než vstrčil dovnitř hlavu, byl mrtev. Ta podívaná krále Filipa silně znepokojila, zavolal tedy hadače a vše mu vyprávěl. Hadač mu řekl: „Králi Filipe, narodí se ti syn a bude vládnout po tvé smrti. Obejde celý svět, všechny si podmaní, avšak země v mladém věku, aniž by se vrátil do rodné země.“

9 Čas Olympiadina porodu se blížil a začaly ji trápit porodní bolesti. Dala si tedy zavolat Nektanébida a řekla mu to. Nektanébis prozkoumal znamení a poradil: „Královno, nadzvedni se trochu na svém sedátku, protože slunce teď rozbouřilo všechny částice hmoty.“ Královna poslechla a bolest povolila. Po chvíli jí Nektanébis řekl, aby se posadila. Olympias usedla a vsedě porodila. Jakmile byl chlapec venku, nastalo zemětřesení, mocně se blýskalo a hřmělo, po celém světě se děly zázraky. Sněšla se noc a trvala téměř celý den a v Itálii padaly z oblaků kameny.

10 Ta znamení krále Filipa polekala. Vešel k Olympiadě a řekl jí: „Ženo, přemýšlel jsem o tom, že bych dítě, které jsem nezplodil, ani nevychoval. Teď však vím, že je to dítě božského původu, neboť vidím, že při jeho zrození bouří živly. Ať je tedy vychováno jako můj potomek, jako by to byl můj vlastní syn, místo toho, který mi zemřel

a kterého jsem měl s jinou ženou.“ Chlapci dal jméno Alexander.

11 Po tomto Filipově rozhodnutí začali chlapečka vychovávat s největší péčí. Nepodobal se ani otci, ani matce, jeho zevnějšek byl naprosto osobitý. Vlasy měl jako lví hřívu, oči byly veliké, třpytivé a každé mělo jinou barvu. Jedno bylo tmavé, druhé modrošedé. Zuby měl ostré a výbušnost stejně velkou jako lev. To ostatně bylo patrné z celého jeho zjevu. Proto také ve škole vítězil v zápasech nad svými spolužáky a předčil je vědomostmi, výmluvností i hbitostí.

12 Když mu bylo dvanáct let, začal se chystat k boji, jak to pozoroval u vojáků. Při tom ho spatřil Filip. Alexandrova hbitost se mu zalíbila a řekl mu: „Synu, mám rád tvou hbitost a tvé nadání, ale mrzí mě, že se mi nepodobáš zevnějškem.“ Ta slova uslyšela Olympias a značně se polekala. Zavolala k sobě Nektanébida a požádala ho: „Mistře, prozkoumej, co si o mě Filip myslí. Alexandrovi totiž řekl, že si oblíbil jeho hbitost a nadání, ale mrzí ho, že se mu nepodobá zevnějškem.“ Nektanébis začal zkoumat hvězdy a řekl: „Jeho smýšlení o tobě je bez poskvrny,“ a přitom hleděl jako obvykle na hvězdu, z níž četl odpověď.

13 Alexander to slyšel a zeptal se: „Je hvězda, kterou zkoumáš, vidět na nebi?“ Nektanébis odpověděl: „Jistě, synu.“ „A můžeš mi ji ukázat?“ zeptal se Alexander. „Pojď se mnou v noci za město,“ řekl Nektanébis, „a já ti ji ukážu.“ „Otče, a znáš svůj osud?“ otázal se Alexander. „Zajisté,“ zněla odpověď. „Zkoumání hvězd se mi líbí a chtěl bych se mu naučit,“ řekl Alexander a ještě se zeptal: „A víš, otče, kdy zemřeš?“ „Vím, synu,“ řekl Nektanébis, „neboť mě zabije vlastní syn.“ To byla Nektanébidova slova. Pozdě v noci pak následován Alexandrem vyšel z paláce za město. Když přišli nad příkop, který se táhl podél městských hradeb, Nektanébis řekl: „Pohleď, synu, k hvězdám. Vidíš, jak smutná je hvězda Herkulova, jak se raduje hvězda Merkurova a jak jasně se třpytí hvězda Jovova?“ Zatímco Nektanébis hleděl do výše, přistoupil Alexander blíže, napadl ho a svrhl do příkopu se slovy: „Taková smrt ti patří,

starochu. Proč jsi chtěl poznat tajemství hvězd, jestliže víš, co se má stát zde na zemi?“ „Věděl jsem, jaký bude můj konec,“ odpověděl Nektanébis, „což jsem ti neřekl, že mě zabije vlastní syn?“ „Já jsem tvůj syn!“ zvolal Alexander. „Ano, ty jsi můj syn,“ odpověděl Nektanébis a skonal. Alexander pak, pohnut synovskou úctou, zdvihl jeho tělo na ramena a odnesl jej do paláce. Olympias ho uviděla a zeptala se ho, co nese. „Nektanébidovo tělo,“ odpověděl a ona řekla: „Nektanébis byl tvůj otec.“ „To, co se stalo, způsobila tvá hloupost,“ řekl Alexander a rozkázal Nektanébida pohřbit.

14 V té době přivedl jeden kapadocký kníže králi Filipovi divokého, neobyčejně vysokého a krásného koně. Byl celý spoután železnými řetězy. Žral totiž lidi. Bukefalos mu říkali snad pro jeho divoké vzezření, nebo kvůli býčí hlavě, kterou měl vypálenou na plecích, anebo proto, že mu na čele proráželo cosi jako hroty růžků. Jakmile král Filip toho krásného koně uviděl, řekl svým sluhům: „Chyťte ho a připravte pro něho železnou mříž, ať jsou lupiči, kteří mají být roztrháni šelmami, předhozeni tomuto koni.“

Mezitím však Filip dostal od bohů věštbu, že po jeho smrti bude vládnout ten, kdo toho divokého koně zkrátí, a spoléhal proto na Bukefala jako na pomocníka.

15 Alexander, ačkoli stár jen patnáct let, byl silný, odvážný a moudrý, neboť se dokonale naučil od Aristotela a Kallisthena sedmi svobodným uměním. Jednoho dne, když šel kolem místa, kde stál ten nezkrocený kůň, a uviděl, že je zavřen za železnými mřížemi a před ním že leží jako zbytek jeho potravy hromada lidských končetin, byl velice překvapen. Prostrčil mřížemi ruku a kůň mu ji ihned se skloněnou šíjí začal olizovat. Pak si lehl na zem a hleděl na něho se vztyčenou hlavou. Alexander poznal jeho povolnost, otevřel mříž, vstoupil dovnitř a začal ho jemně hladit po hřbetě. Kůň zkroutil a lísal se k němu jako pes k pánovi. Alexander pak na něho nasedl a vyjel ven.

16 Když ho uviděl král Filip, řekl mu: „Synu, na tebe jediného se vztahuje celá věštba a podle ní budeš po mé smrti vládnout.“ „Otče,“ zaprosil Alexander, „je-li to mož-

né, tedy mě nech jet se spřežením na voze.“ A král odpověděl: „Rád to, chlapče, udělám. Vezmi si sto koní, čtyřicet tisíc zlatých dukátů a jeď s dobrým pořízením.“ Vše se uskutečnilo a Alexander vyjel společně se svým přítelem, filosofem Efestiem. S sebou vzal skvosty a peníze a svým vojákům nařídil, aby se starali o koně.

17 Proti Alexandrovi, směřujícímu na Peloponnésos, vytáhl s vojskem Mikoláš, král této provincie, aby s ním svedl bitvu. Když se dostal k Alexandrovi dostatečně blízko, zvolal: „Řekni mi, kdo jsi?“ Alexander odpověděl, že je syn krále Filipa. „A kdo si myslíš, že jsem já?“ zeptal se Mikoláš. „Ty jsi Mikoláš, král Arideů,“ odpověděl Alexander, „ať se však proto, že tě zdobí královský majestát, tvoje srdce nedme pýchou. V lidském životě se totiž často stává, že se mocný stane chudákem a chudý dosáhne velikosti.“ Na to Mikoláš řekl: „Dobře jsi mluvil, přemýšlej však sám o sobě, protože moje chování je bez kazu. Pověz mi však po pravdě, proč jsi přišel do těchto končin?“ „Ustup mi, člověče,“ odpověděl Alexander, „neboť já nemám nic proti tobě a ani ty nic proti mně.“ Taková slova krále Mikoláše velice rozhněvala a on zvolal: „K jakému člověku tady hovořím! Při zdraví mého otce, ať zemře, když mu plivnu do tváře!“ Nato na něho plivl a dodal: „Takhle se s tebou sluší jednat, štěně, když se při svých slovech ani nezačervenáš.“ Alexander se ovládl, jak mu kázalo vzdělání i rod, a řekl mu: „Mikoláši, přísahám ti při úctě k svému otci, při svém původu i při lůně své matky, v němž jsem byl počat od boha, že tě zde porazím v závodě s vozem a že si tvou vlast vojensky podrobím.“ Ustanovili tedy den zápasu a rozešli se. Alexander se vrátil k otci, připravil vojsko a přitáhl v den, který byl stanoven k vzájemnému střetnutí. V šicích zazněly válečné trubky, všechny oddíly se daly naráz do pohybu a začaly udatně bojovat. Alexander zabil dokonce i Mikoláše a mnohé z jeho vojáků. Tím, že si Mikolášovo království podrobil, dosáhl velikého vítězství a vojáci ho za to i s koněm ověnčili.

18 Svého otce Filipa našel Alexander uprostřed zasnubní hostiny. Filip totiž vyhnal Alexandrovu matku Olympiadu

a bral si dceru jakéhosi člověka. Dívka se jmenovala Kleopatra. Alexander vstoupil mezi svatebčany a řekl: „Otče, přijmi z mé první bitvy vítězný věnec, avšak na svatbě mé matky, kterou chci provdat za královského manžela, vítán nebudeš.“ To uslyšel jakýsi Lysias, jenž seděl poblíž, a řekl králi Filipovi: „Kleopatra ti porodí syna, který ti bude podoben, a ten bude vládnout po tvé smrti.“ Ta slova Alexandra popudila tak, že se rozehnal po Lysiovi holí, rozrazil mu hlavu a zabil ho. Filip, zcela ovládnutý bolestí, vyskočil a chtěl Alexandra probodnout mečem, uprostřed útoku však náhle zavrával. „Filipe,“ řekl Alexander, „podrobil sis Evropu a část Asie, proč tedy nyní nedokážeš stát na vlastních nohou.“ Tak byla svatba zmařena a král Filip onemocněl.

Za několik dní nato přišel Alexander otce navštívit. Řekl mu: „Filipe, nepřísluší mi sice, abych tě oslovoval tím jménem, já však k tobě nehovořím jako syn k otci, ale jako přítel k příteli. Odčiň to, čím jsi matce ublížil, a nemysli více na Lysiovu smrt. Udělal jsem dobře, že jsem ho udeřil, protože se neslušelo, aby tak přede mnou mluvil. Ty jsi se však provinil, protože jsi mě chtěl probodnout.“ Po těch slovech se oba rozplakali. Za nějakou chvíli Alexander vstal a odešel, aby promluvil se svou matkou. Když k ní vstoupil, řekl: „Neměj strach z otcovy svévole, matko, tvé pohanění však bude trvat dál i bez ní, přestože jsi své provinění zatajila. Je správné a spravedlivé, aby žena byla vždy podřízena svému muži.“ Pak ji odvedl k Filipovi, který ji zavolal k sobě a políbil.

19 Nedlouho po tom usmíření přišli k Filipovi poslové vládce Dareia a žádali od něho obvyklé daně. Jak je Alexander uviděl, řekl jim: „Jděte a vyřídte svému vládcovi, že slepice snášela Filipovi zlatá vejce jen tak dlouho, dokud neměl syna. Nyní však, když se mu syn narodil, snášet přestala.“ Dareiovi poslové to vyslechli a vrátili se k svému pánovi neobyčejně udiveni Alexandrovou bystrostí i tou řečí.

20 V té době dostal Filip zprávu, že v provincii Armenia, která mu byla poddána, vzplanulo proti němu ozbrojené

povstání. Připravil tedy vojsko a poslal Alexandra, aby ji dobyl zpět. V Makedonii pak žil tehdy jakýsi člověk jménem Pausanias, syn Kerastův, muž odvážný a hbitý. Byl Filipovým poddaným a mnoho let toužil po Olympiadě. Tento Pausanias zosnoval proti Filipovi spiknutí, shromáždil své lidi a vytáhl s nimi proti Filipovi. Filip, který o tom dostal zprávu, vyšel proti němu do pole s nepočetnou družinou. Když však uviděl množství Pausaniova vojska, obrátil se na útěk. Pausanias ho pronásledoval a prudce vrženým kopím ho ze zadu probodl. Ačkoli zraněn bylo těžké, Filip mu okamžitě nepodleh, ale zůstal ležet polomrtvý v poli. V jeho království vypuklo při zprávě o jeho smrti ohromné povstání. Také Pausanias, povzbuzený ve své opovržlivosti, pronikl drze do Filipova paláce a chtěl odtud odvésti Olympiadu.

A tak se stalo, že Alexander našel při svém triumfálním návratu z Arménie království svého otce ve velkém zmatku. Rovněž Olympias, když se s ním sešla na tajném místě v paláci, bědovala, co je platno Alexandrovo vítězství i věštba, že zůstane vítězem a pomstí ji i Filipa.

Když se Pausanias dozvěděl o Alexandrově příchodu, postavil se mu s celým vojskem. Alexander tasil meč a probodl ho. Od lidí okolo se pak dozvěděl, že jeho otec Filip leží mrtev na bitevním poli. Okamžitě se tam vydal. Když přišel na místo a našel polomrtvého Filipa ležet na zemi, hořce se rozplakal. Král Filip ho poznal a řekl mu: „Alexandře, můj synu, teď zemřu klidně, protože jsi mě pomstil a zabil mého vraha.“ Po těch slovech vydechl naposledy. Truchlící Alexander ho důstojně pohřbil a vrátil se do paláce.

21 Druhého dne zasedl Alexander na trůn svého otce jako soudce a takto promluvil k velkému shromáždění lidu: „Makedonci, Thrákové, Thessaloničané i vy Řekové a také ostatní mužové, pohleďte na mě, Alexandra, a zbavíte se všeho strachu z barbarů. Chci si je podmanit a dát vám je za otroky. Kdo z vás nemá svoji výzbroj, nechť přijde do mého paláce a tam se přichystá k boji. Kdo ji má, ať se vyzbrojí sám.“ Když to uslyšeli staří vojáci, sborem zvolali:

li: „Králi Alexandře, mnoho let jsme bojovali společně s tvým otcem a nemáme již sil snášet válečná strádání, protože věkem jsme již starci. Chceš-li, vyber si mladé muže a s nimi bojuj. Nás však služby zprost. Alexander jim odpověděl: „Raději chci mít ve vojsku vás než mladíky, kteří obvykle zbytečně umírají, protože nerozvázně spoléhají na své mládí. Starý člověk však dělá všechno s rozvahou.“ Když Alexander skončil, všichni svorně chválili jeho moudrost a staří vojáci byli pro službu opět získáni.

22 Za několik dní, když bylo připraveno vojsko a shromážděna velká armáda, se vydal Alexander na pochod do Itálie. Dorazil k městu Chalkedonu a začal ho dobývat. Obyvatelé ho z hradeb udatně bránili. Alexander jim řekl: „Bojujte statečně, jinak si vás podmaním.“ Přesto však město dobyl. Pak se přeplavil přes moře, vylodil se v Itálii, a táhl k Římu. Římský konzulové se zprávy o jeho příchodu lekli tak, že mu s prosbou o příměří odevzdali i šest tisíc talentů zlata a sto zlatých věnců. Alexander prosbě o příměří vyhověl.

23 Přes moře pak doplul k Africe a podrobil si ji. Při odchodu z Afriky přikázal svým vojákům, aby se společně s ním nalodili a pluli k ostrovu Faros pro radu boha Ammonna. Příkaz byl splněn. Když Alexander přicházel k Ammonově chrámu, vyběhl proti němu po pěšině jelen a Alexander vojákům rozkázal, aby ho zastřelili. Přestože po něm vystřelili mnoho šípů, nepodařilo se jim ho vůbec zranit. Alexander řekl: „Takhle musíte střílet,“ a naráz ho proklál. Od toho dne se tomu místu říkalo Lučištník. V Ammonově chrámu vykonal oběti.

24 Potom přišel k místu, které se nazývá Taposiri. Na něm se rozkládalo patnáct dvorců a pramenilo dvanáct řek a všechny tekly do moře. Byl zde také chrám se zavřenými okovanými dveřmi. Tady obětoval a prosil bohy, aby mu dali na všechno pravdivou odpověď. Byl vyslyšen. V noci se mu zjevil ve snu bůh Serapis a zeptal se: „Můžeš pohnout touto horou a přenést ji?“ Alexander odpověděl: „Pane, jak bych mohl.“ „Jako nelze tou horou pohnout z místa,“ řekl Serapis, „tak se nedá změnit ani tvé jméno, ani tvůj

osud.“ Alexander začal boha prosit, aby mu řekl, jakou smrtí zahyne. Serapis odpověděl: „Je správné, že člověk nezná hodinu své smrti a není proto neklidný. Protože jsi mě však prosil, řeknu ti to. Smrt tě zastihne, když budeš pít z poháru. Nebudeš mít však žádné podezření, protože v okamžiku, kdy nápoj vypiješ, ucítíš bolest a zemřeš. Budeš mlád a budeš mít za sebou mnoho těžkých zkoušek.“ Alexander se probudil s pocitem hlubokého smutku. Rozkázal, aby oddíly vojska šly k Skaloně a tam na něho počkaly. Sám se pak zdržel a vydal rozkaz k stavbě města, jež pojmenoval Alexandria.

25 Zpráva o Alexandrově příchodu zatím došla do Egypta. Jeho obyvatelé mu vyšli naproti, vzdali se mu a s poctami ho uvedli do země. Při vstupu si Alexander všiml královského pomníku z černého kamene a zeptal se, čím je to socha. Egypťané mu řekli, že je to socha egyptského krále Nektanébida. Když to Alexander uslyšel, zvolal: „Nektanébis byl můj otec!“ Seskočil s koně, sochu objal, políbil a sklonil se, aby si přečetl nápis na podstavci.

26 V Egyptě Alexander doplnil vojsko a vydal se do Sýrie. Syrové se mu však postavili neohroženě na odpor a způsobili mu v boji určité ztráty. Damašek dobyl a obsadil. Pak se vzdal Sidón a Alexander rozložil tábor nad městem Tyros. Židovskému veleknězi Jaddovi napsal list, aby mu poslal pomoc a pro potřebu vojska připravil k prodeji zboží, což se lidově nazývá bazar. Dále žádal, aby mu obyvatelé odevdávali poplatky, které předtím plátili Dareiovi, a aby raději volili přátelství s Makedonci než s Peršany. Velekněz však Alexandrovým posílům odpověděl, že nemůže, protože přísahal Dareiovi, že proti němu nikdy nepozdvihne zbraň, a dokud je Dareius živ, že přísahu nezruší.

27 Rozhněvaný Alexander se rozhodl, že se pomstí veleknězi i jeho lidem tak, aby si i všichni ostatní zapamatovali, čím rozkazy mají plnit. Tyros však opustit nehodlal. V noci pak měl sen, že drží v ruce hrozen, který potom hodil na zem a rozdupal ostruhami na štávu. Když procitl, dal k sobě povolát hadače a sen mu vyprávěl. „Králi,“ řekl věštec, „hrozen, který jsi držel v ruce, odhodil na zem a rozdupal,

je město, jež máš dobýt a srovnat se zemí. Štáva z hróznů je lidská krev, kterou v tom městě prolíješ.“ Alexander tedy okamžitě shromáždil vojsko a na město prudce zaútočil. Když ho dobyl, srovnal ho se zemí a s ním ještě dvě jiná velká města. Dodnes Syrové na to příkoří vzpomínají. Pak dal rozkaz k odchodu a zamířil do Gazy, obsadil ji a spěchal, aby vstoupil do Jeruzaléma.

28 Velekněz Jadda se lekl, když uslyšel o Alexandrově příchodu. Svolal Židy a nařídil třídenní půst s modlitbami a oběťmi bohu. V noci po obřadech se mu zjevil bůh a řekl: „Neboj se, neustávej však v modlitbách a dej otevřít ulice i brány města. Všechnen lid ať vyjde v bílých šatech. Ty a ostatní kněží oblecte obřadní roucha a pospíchejte Alexandrovi bez rozpaků naproti.“ Když se kněz probral ze spánku, dal svolat Židy, svůj sen jim vyprávěl a rozkázal vše vykonat. Sám se vydal s kněžími a zástupem obyvatel k místu, které se nazývá Bradlo. Z tohoto místa lze vidět Jeruzalém i chrám a zde očekával Alexandra. Jakmile Alexander spatřil množství lidu v bílém, kněžský sbor v baptistových ornátech a vrchního kněze v modrofialovém a zlatém šatě, na hlavě tiáru a na ní čtyřmi písmeny vyznačené jméno boha, rozkázal bez meškání zastavit. Sám popojel k shromáždění, seskočil s koně, pomodlil se k božímu jménu a poklonil se veleknězi. Židé jednohlasně zvolali na pozdrav: „Ať žije král Alexander!“ Přítomní syrští králové nad tou podívanou žasli a kterýsi z nich, jehož jméno bylo Parmenion, se Alexandra otázal: „Veliký vladaři, proč jsi se poklonil vrchnímu knězi Židů, když oni všichni se klaní tobě?“ Alexander odpověděl: „Neklaněl jsem se knězi, ale bohu, kterého zastupuje a jehož jsem takto oblečeného spatřil, když jsem byl ještě v Makedonii a v duchu přemítal, jak bych mohl dobýt Asii. Pobízela mě, abych neotálel a věrně ho následoval, neboť prý povede mé vojsko a dá mi vládu nad Peršany. Protože jsem pak nikdy nikoho jiného v takovém oděvu neviděl a protože jsem se rozpomněl na noční zjevení, poklonil jsem se. Věřím totiž, že s pomocí tohoto boha zvítězím nad Dareiem, přemohu perskou sílu a dosáhnu všeho, co jsem si předsevzal.“ Nato vešel s kně-

žími do chrámu boha a obětoval mu podle jejich pokynů. Pak mu kněží přinesli Danielovu knihu a v ní bylo psáno, že jakýsi Řek podmaní perskou říši. Alexander usoudil, že se v knize píše o něm, a zaradoval se. Bohatě obdaroval velekněze i ostatní a řekl jim, že mohou žádat, co chtějí. Vrchní kněz tedy prosil, aby jim dovolil užívat zděděných zákonů a po sedm let neplatit daně a poplatky. Alexander na všechno přistoupil. Kněz dále žádal, aby nařídil Židům usídleným v Babylónii a Médii užívat vlastních zákonů. Alexander rád slíbil všechno, co od něho žádal. Poté co se takto zachoval k Jeruzalému a zanechal zde jako strážce Andromacha, vedl vojsko do zbývajících měst a byl v každém z nich přátelsky přijat.

29 V té době se Syrové, kteří unikli z Alexandrových rukou, dostali do Persie a vyprávěli králi Dareiovi, co všechno od Alexandra vytrpěli. Když to Dareius slyšel, chtěl vědět, jak Alexander vypadá a jakou má postavu. Syrové mu ukázali celý Alexandrův portrét na pergamenu. Dareius si pohrdlivě prohlédl skromné provedení a poslal Alexandrovi zápasnické kopí, ke hře pátku, upletenou z prutů nahoře ohnutých, a zlatou obruč. K darům přiložil tento dopis: „Já, Dareius, král nad pozemskými králi, který je poddán pouze slunci a je stejně skvělý jako perští bohové, přeji svému služebníku Alexandrovi štěstí. Doslechl jsem se, že přicházíš, abys mi vypověděl boj, veden pochybnou slávou, kterou jsi získal. Slyšel jsem, že ses proto spojil s jakýmsi padouchy a chceš se střetnout s obrovskou perskou armádou. I kdyby se ti podařilo připojit k nim všechny lidi světa, nebudeš schopen vzdorovat spoustám Peršanů, protože Peršanů je jako hvězd na nebi a písku na mořském břehu. Je na místě, abys litoval toho, co jsi vykonal. Já ti proto nařizuji, aby ses obrátil nazpátek, vrátil se k matce a zotavil se v jejím náručí. Hleď, posílám ti zápasnické kopí, pátku a zlatou obruč, aby sis s nimi hrál a přemýšlel o smyslu mého žertu. Poznávám také, že jsi chudý a trpíš nouzí. V Persii je sice uložen poklad tak skvělý, že září předčí i slunce, ty však rychle odejdi a přestaň myslet na bláznovství a mámivou slávu. Jinak bych na tebe musel poslat

vojáky a ti by s tebou nenaložili jako se synem Filipovým, ale jako s vůdcem lupičů. Já sám bych tě rozkázal přibít na kříž.“

30 Dareiovi poslové odevzdali Alexandrovi dopis i dary a on přikázal dopis přečíst před celým vojskem. Vojáci velice zvážněli. Alexander jim však řekl: „Mí stateční spolubojovníci, proč vás znepokojila slova Dareiova dopisu? Což nevíte, že pes, který hlasitě štěká, nekouše? Já se však domnívám, že v něčem je dopis pravdivý, totiž když mluvím o množství zlata, které Dareius vlastní. Právě to množství zlata mě pobízí, abych s ním bojoval odhodlaně a statečně, a ne liknavě.“ Pak rozkázal Dareiovy posly zajmout a přibít na kříž. Oni však s nářkem volali: „Pane, čím jsme se my provinili?“ a Alexander odpověděl: „Vybízejí mě k tomu slova vašeho vladaře. Poslal vás přece ke mně jako k lupiči?“ Oni však řekli: „Náš vladař to napsal proto, že nezná ani vás, ani vaši sílu. Propust' nás a my budeme šířit slávu tvého jména.“ Alexander je tedy přikázal pustit a pozvat na hostinu. Když s ním pak seděli a hodovali, řekli: „Jestli chceš, králi, přikáž, ať s námi jde tisíc jezdců, a my vám přivedeme Dareia.“ Alexander odpověděl: „Těšte se jen z těch koní, na nichž jste přijeli, protože za vydání vašeho krále vám nedám ani jediného svého jezdce.“

31 Druhého dne pak přikázal napsat Dareiovi dopis: „Já, Alexander, syn Filipa a Olympiady, se obracím na Dareia, krále pozemského království, který je poddán pouze slunci a je stejně skvělý jako perští bohové. Musí být ponižující a urážející pro krále tak skvělého a velkolepého posílat nepatrnému člověku takové dary a setrávat přitom v neustálém podezření, že já mu mohu uškodit. Vždyť ty přece posloucháš pouze slunce, panuješ na Mithridatově trůnu a oslňuješ stejně jako perští bohové. Nesmrtelní bohové se však hněvají, chtějí-li se smrtelníci stát jejich druhy. Já jsem smrtelný a přicházím, abych také s tebou bojoval jako se smrtelným člověkem. Ty, přestože jsi veliký a skvělý, nezískáš mou porážkou žádnou slávu, protože porazíš jen padoucha. Jestliže však porazím já tebe, budu se těšit ohromné slávě, protože jsem porazil nejskvělejšího z vlád-

ců. To, co jsi napsal o hromadách zlata, zbystrilo moje smysly a posílilo moji udatnost na tak dlouho, dokud vaše zlato nezískám a nezaženu chudobu, v níž podle tvých slov žiji. Dary, které jsi mi poslal, zápasnické kopí, pátku a zlatou obruč, abych s nimi hrál, cvičil se a přemýšlel o smyslu tvého žertu, chápu jako příznivá znamení pro svou budoucnost. Okrouhlost kopí je pro mě symbolem toho, že si podmaním celý svět, pátku znamená, že hlavy všech nejmocnějších králů se budou přede mnou sklánět jako její ohnuté pruty, a zlatá obruč je znamením, že zvítězím a všichni mi budou platit daně, protože ty, vznešený a skvělý, jsi mi ji jako daň poslal přede všemi ostatními.“ Když byl dopis napsán, zavolal Alexander Dareiovy posly, dopis jim dal, rovným dílem je obdaroval a propustil. Potom se vydal na pochod.

32 Dareius, rozzlobený odpovědí, okamžitě rozeslal svým satrapům tento list: „Já, perský král Dareius, přeji svým satrapům Prinovi a Antilochovi štěstí. Dozvěděl jsem se, že Alexander Makedonský, syn Filipa, ztratil soudnost a přitáhl na naše asijské území, aby se ho zmocnil. Proto vám nařizuji, abyste ho zajali způsobem přijatelným pro tak vznešené a mocné muže a opory mé vlády, a přivedli mi ho, abych mu mohl dát jako neposlušnému chlapci za vyučenou. Pak ho obléknu do purpuru a pošlu ho do Makedonie k jeho matce Olympiadě, protože spíše než bojovat má sedět doma a hrát si se sobě rovnými.“

33 Satrapové si dopis přečetli a poslali mu tuto odpověď: „Perskému králi, velkému bohu Dareiovi, přeji satrapové Prinus a Antilochus štěstí. Vznešenosti, ten, jehož nazýváte chlapcem Alexandrem, rozvrátil naši provincii. Sebrali jsme početnou armádu, bojovali jsme s ním, ale nakonec jsme se před ním dali na útěk a stěží vyvázli z jeho rukou živí. Teď jsme nuceni my, opory vaší vlády, prosit o vaši pomoc a ten, o němž jste řekl, že ho obléknete do purpuru, srovnal se zemí Tyros.“

34 V době, kdy Dareius dopis četl, dorazil jiný posel a oznámil, že se Alexander utábořil za řekou Stragou. Dareius napsal Alexandrovi znovu: „Já, perský král Dareius, se ob-

racím na svého služebníka Alexandra. Dareiovo jméno je velebno po celém světě a chválí ho i sami bohové. Jak ses tedy ty opovážil přejít řeky, moře a hory a vydat se na pochod proti mně? Slavné jméno sis mohl získat, kdyby sis byl dokázal proti mé vůli udržet makedonské království. Ty jsi však sbíral síly, shromažďoval spojence a nyní přicházíš, abys dobýval a rozvracel má města. Lépe bys udělal, kdybys litoval svých přečinů, dříve než budeš potrestán, a v tichosti se svěřil do mé ochrany, protože já jsem vládce světa a mohl bych tě krutě pronásledovat. Vedle lítosti však můžeš být na své zlé skutky i hrdý, protože díky jim jsem ti věnoval pozornost a poslal dopisy. Aby sis přece však jen uměl představit počet mého vojska, posílám ti pro názornost pytel máku. Budeš-li ho moci spočítat, pak buď jist, že lze spočítat i můj lid. Nedokážeš-li to však, vrať se do své země, zapomeň na to, co jsi udělal, a vzdej se touhy po něčem podobném.“

35 Když poslové perského krále přišli k Alexandrovi a odevzdali mu dopis a pytel máku, rozkázal Alexander list ihned přečíst. Pak si nabral z pytle hrst, rozžvýkal ji a řekl: „Vidím, že jeho lidé jsou početní, ale poddajní jako ten mák.“

Poslové, kteří přišli mezitím z Makedonie, přinesli Alexandrovi zprávu o špatném zdraví jeho matky. Ačkoli ho toto sdělení hluboce zarmoutilo, přece Dareiovi odepsal. „Alexander, syn Filipa a královny Olympiady, perskému králi Dareiovi. Kromě tvého dopisu mi byly doručeny i jiné a kvůli nim musím vykonat, ač nerad, co jsem slíbil. Nedomnívej se však, že odtud odcházím ze strachu nebo z obavy před tvou lichou slávou. Vracím se zpátky proto, abych uviděl svou matku a zlíbal něžně její tvář. Toužím ji vidět, protože je těžce nemocná. Po čase však opět přijdu a budu pokračovat, v čem jsem započal. Oplátkou za pytel máku, který jsi mi poslal jako ukázkou nespočetného množství tvého lidu, ti posílám pepř. Poznáš, že i špetka pepře předčí tuhostí pytel máku.“ Jakmile byl dopis napsán, odevzdal ho Alexander i s pepřem Dareiovým poslům, bohatě je obdaroval a propustil. Pak se vydal na cestu do Makedonie.

36 V té době vládl v Arábii se silnou ozbrojenou družinou

jakýsi zřejmě velice mocný muž jménem Amyntas. Byl velitelem Dareiova vojska, a když uslyšel o Alexandrově příchodu, vydal se s celou svou armádou na pochod a střetl se s Alexandrem v urputném boji. Bitva začala na úsvitu dne a bojovalo se až do západu slunce. Za tu dobu ani jeden z protivníků nezeslábl, ale udatně bojovali bez přestávky po tři dny. Na obou stranách bylo mnoho mrtvých. Bitva byla tak strašná, že samo slunce zapadlo, aby se nemuselo dívat na to vraždění a potoky krve, které zde byly prolévány. Konečně Peršané začali ztrácet síly. To když uviděl Amyntas, obrátil se na útěk a jen stěží se s několika lidmi dostal do Persie. Prchal tak rychle, že u Dareia potkal vyslance, kteří právě přišli od Alexandra, a Dareia zastihl, jak s dopisem v ruce vyzvídá, co Alexander udělal s mákem. Poslové řekli, že si nabral hrst, rozžvýkal ji, vyplivl a řekl: „Jsou četní, ale slabí.“ Také Dareius chtěl okusit pepř, ale sykaje řekl: „Jeho vojáků není mnoho, jestliže však páli jako ten pepř, jsou velice silní.“ Amyntas na to odpověděl: „Ano, pane, Alexander má nevelký počet bojovníků, ale jsou udatní. Vždyť zabili množství mých vojáků a já sám jsem stěží vyvázl z jejich rukou.“

37 Alexander nejásal nad vítězstvím, ale rozkázal pohřbit padlé Makedonce i Peršany a zamířil do Kilikie, kde mu bylo poddáno mnoho měst. Zde přibral do vojska sedmáct tisíc mužů a vydal se do Isaurie, jež mu byla rovněž poddána. V Isaurii vystoupil na pohoří Tauros a zastavil se také v Persepoli, kde sídlí devět Múz. Odtud táhl s doplněným vojskem přes území Asie do Frygie a cestou si podrobil mnohá města. Ve Frygii navštívil chrám boha slunce a vykonal v něm oběti. Když přišel k řece Skamandru, široké pět loktů, řekl: „Jste blažení, vy, jimž patří chvála moudrého Homéra,“ a myslel tím bojovnicku u Tróje. Jakýsi Kleomedés nato řekl: „Králi Alexandře, mohu o tobě a tvých činech napsat více chvály, než napsal Homér o trojských bojovnicích, protože ty jsi vykonal mnohem obdivuhodnější činy než oni.“ Alexander však odpověděl: „Dříve jsem si přál být žákem moudrého Homéra a netoužil jsem po Achilleově slávě.“

38 Pak přišel do Makedonie, kde našel svou matku Olympiadu uzdravenou a těšil se z její přítomnosti několik dní. Z Makedonie vytáhl proti Persii a na místě zvaném Abdera se utábořil. Obyvatelé toho města však před ním zavřeli brány. Alexandra to rozhněvalo a rozkázal vojákům město podpálit. Když obyvatelé uviděli oheň, volali: „Králi, nezavřeli jsme město, abychom se ti stavěli na odpor, ale ze strachu před perským králem Dareiem, který by proti nám poslal své satrapy a vyhladil by nás.“ Alexander jim odpověděl: „Otevřte brány, jak se sluší a je zvykem, nechci boj. Promluvím však s vámi, až skončím válku s Dareiem.“ Nato lidé tohoto města brány okamžitě otevřeli. Odtud se přes Bihostii vydal do Olynthu a do Chaldepole a přišel k řece Xenu. Protože vojsko bylo sužováno hladem, vykonal ten den oběti, nechal pro ně připravit vše potřebné a nasýtil ho. Vojáci reptali, že jejich koně hynou hladem. Alexander jim řekl: „Stateční spolubojovníci, přestáváte věřit ve zdar proto, že vám hynou koně? Dokud žijeme, můžeme si rychle opatřit nové. Jestliže však zemřeme, žádné pak už potřebovat nebudeme. Pospěšme proto na takové místo, kde najdeme potravu pro sebe i koně.“ Pak se vydal k místu zvanému Lukrus, kde našel dostatek potravy i pastvu pro zvířata. Zdržel se zde několik dní. Dále se dostal k místu zvanému Tragachanta a vybral ho pro tábor. V tamějším Apollonově chrámu chtěl obětovat bohům a získat věštbu, ale Zagora, kněžka toho chrámu, mu řekla, že není příhodná doba. Následujícího dne však v chrámu přece obětoval a Apollo odpověděl slovem „Herkule“. Alexander zvolal: „Ó Apollone, nazval jsi mě Herkulem, tvoje věštby tedy nemají platnost!“

39 Potom přišel do Théb a nařídil jejich obyvatelům, aby mu dali jako pomoc čtyři sta vojáků. Thébané však zavřeli brány a asi čtyři tisíce ozbrojenců vystoupilo na hradby a vyzvalo Alexandra, aby odtáhl, jinak že s ním budou bojovat. Alexander s pousmáním odpověděl: „Jste velice stateční vojáci, Thébané! Chcete se mnou bojovat za zavřenými branami. Vězte tedy, že odtud neodejdu a budu s vámi bojovat ne jako se statečnými a slušnými

lidmi, ale jako s hanebnými zbabělci. Žádný statečný člověk, jehož těší boj, se nezavírá ve městě jako panna, ale jde do pole a tam bojuje.“ Nato rozkázal, aby tisíc jízdních lučištníků obklíčilo město a sestřelovalo lidi na hradbách. Dále nařídil, aby dva tisíce vojáků podkopalo sekýrami a železnými páčidly základy hradeb, jež postavil Amfion a Zéthus. Dalším čtyřem stům přikázal hořícími loučemi podpálit městskou bránu a jiným třem tisícům dal příkaz rozbít zdi berany a vrhacími stroji. Sám pak s prakovníky, lučištníky a zbytkem vojska vnikl do města. Město i jeho brány byly v plamenech, lidé se káceli z hradeb, někteří umírali, někteří měli zlámané ruce a nohy. V Alexandrově vojsku byl tehdy jakýsi Stesichorus, který nenáviděl Théby a radoval se, když viděl prolévání krve a město zachvácené požárem. Opakem byl jeden thébský hudebník jménem Ismenus. Ten když uviděl drancování svého rodiště, vrhl se Alexandrovi k nohám a prosil a nařikal hudbou v naději, že oblmí jeho srdce a že se nad městem slituje. Alexander ho chvíli pozoroval a pak řekl: „Mistře, tou melodií jsi mě začal prosit hned, jak jsi uviděl, že je město plněno.“ „Dělal jsem to proto, králi,“ odpověděl Ismenus, „že jsem chtěl, aby tvé srdce pocítilo s tímto městem soustrast. Je snad spravedlivé vyvrátit ho jen proto, že tě urazilo? Pochop přece, že jsi jednal špatně, vždyť i tvůj otec i ty sám jste Thébané, a patří se mít slitování aspoň s otcem.“ Alexandra však ta slova rozhněvala ještě více a rozkázal strhnout městské hradby. Pak z Théb odtáhl a doprovázel ho jakýsi vysoký Théban jménem Klitomachus. Thébané, kteří požár přežili, se vydali do Delf žádat Apollona o radu, zda mají Théby znovu vystavět. Kněžka v chrámu nato odešla k posvátnému pramenu, ulila z něho bohům, napila se, vrátila se a obětovala Apollonovi. Jeho odpověď zněla: „Ten, kdo chce obnovit Théby, dosáhne nejprve trojího vítězství a teprve po něm získá právo město znovu postavit.“

40 Když Alexander přišel do Korinthu, požádali ho Korintané o závod s vozy. Byl tedy uspořádán. K podívanému se sešlo mnoho lidí. Alexander se zeptal okolostojících

vojáků, kdo chce soutěžit jako první. Přihlásil se Théban Klitomachus, o němž již byla řeč. Pustil se do závodu a vyhrál. Alexandr mu řekl: „Zvítězíš-li třikrát, budeš ověnčen.“ Théban tedy bojoval podruhé a potřetí a zvítězil. Pak byl na Alexandrův rozkaz ověnčen. Hlasatelé žádali, aby řekl své jméno. Klitomachus odpověděl: „Jmenuji se Bezdomek.“ „Jak to Bezdomek, nejstatečnější a nejlepší bojovníku,“ zvolal Alexander. „Veliký vladaři,“ řekl Klitomachus, „než jsi přišel, měl jsem domov, tvým přičiněním jsem ho však ztratil.“ Z toho Alexander poznal, že hovoří o Thébách, a nařídil hlasatelům: „Rozhlašte, že tento Théban má právo Théby znovu postavit a vládnout jim.“ Vše se uskutečnilo.

41 Na cestě z Korinthu přišel Alexander do Platají, v nichž vládl Strasagoras. V Dianině chrámu, který zde Alexander navštívil, našel kněžku, jak šije kněžské roucho. Jakmile ho uviděla, řekla mu: „Dobře, že jsi přišel, Alexandře, je ti souzeno podrobit si celý svět.“ Alexander ji za to bohatě obdaroval zlatem. Následujícího dne přišel do chrámu sám vládce Platají Strasagoras. Když ho kněžka uviděla přicházet, zeptala se:

„Co chceš, Strasagoro? Věz, že ti vláda bude odňata.“ To Strasagoru velice popudilo a zvolal: „Nejsi hodna kněžského úřadu! Když k tobě přišel Alexander, chválila jsi ho a prorokovala mu jen dobré, mně však věštíš, že pozbudu vlády.“ „Nehněvej se přece pro to, co jsem ti řekla,“ odpověděla kněžka, „je totiž souzeno, aby se tak stalo.“ A skutečně, vše se vyplnilo. Za několik dní nato se Alexander na Strasagoru rozhněval a zbavil ho vlády.

42 Zpráva o Strasagorově pádu pobouřila Athéňany tak, že chtěli proti Alexandrovi použít násilí. Alexander, jenž přitřhl s vojskem k městu a dozvěděl se o tom, jim napsal dopis: „Já Alexander, syn Filipa a Olympiady, vzkazuji Athéňanům: Po smrti svého otce, když jsem zasedl na trůn a odešel do západních krajin, jsem si podmanil mnohá města. Jedna vyjednáváním, a těm jsem udělil výhody a pocty, jiná bojem. Bojoval jsem s obyvateli, kteří mi kladli odpor. Zničil jsem je a jejich města srovnal se zemí. Ne-

dávno, když jsem se vracel z Makedonie a procházel krajinami Evropy, se mi postavily na odpor Théby. Bojoval jsem s nimi tak nelítostně, že jsem je pro jejich hloupost srovnal se zemí. Nyní však mluvím k vám, Athéňané! Přeji si, abyste mi poslali deset rétorů, s nimiž bych mohl rozmlouvat, a slibuji vám, že od vás nechci nic jiného, než abyste mi byli věrní a uznali mě za svého pána. Jestliže nejste svolni, připravte se k boji a buďte silnější než já, protože jinak silnějším podlehnete.“

43 Alexandrův dopis vyvolal v Athénách neshodu. Filosof Aischinos nabádal, aby v žádném případě Alexandrovi nevyhověli. Po jeho vystoupení žádalo shromáždění, aby svůj názor vyslovil filosof Démostenés. Ten tedy povstal, rukou si zjednal ticho a řekl: „Spoluobčané, dám vám všeobecně užitečnou radu. Domníváte-li se, že jste natolik silní, abyste Alexandra porazili, bojujte s ním. Není-li tomu tak, vzdejte se mu. Víte přece, co jsme slyšeli od předků o mocném a silném králi Xerxovi, který se svými vojskem mnohokrát zvítězil, ale v Řecku přece utrpěl porážku. Alexander má za sebou již třináct bitev. Řekněte mi, nebyli obyvatelé Tyru stateční vojáci a zkušení válečníci? A co se s nimi stalo! Postrádali snad udatnost Thébané? Sotva, vždyť jejich město bylo zbudováno dík odvaze a bylo proslulé válečným uměním. A co se stalo i s nimi! Jak houževnatě bojovali s Alexandrem obyvatelé Peloponnésu! A co jim to bylo platné? Opět víte, jak dopadli. Je vám také známo, že mnohá města, do nichž přišel, se mu vzdala bez boje a jakýchkoli prútahů, a vy jste rozhořčení a chcete se mu postavit na odpor jen proto, že svrhl z trůnu Strasagoru! Dobře udělal. Byla to Strasagorova chyba. Slyšeli jsme přece, že Alexander je tak moudrý, že by ho nemohl zbavit vlády bezdůvodně.“ Athéňané radu vyslechli, všichni Démosthena chválili a začali se mezi sebou radit. Démostenés si ještě jednou zjednal klid a řekl jim: „Který král kdy vstoupil do Egypta, aby bojoval s jeho obyvateli? Jediný Alexander! On si podmanil a ovládl Egyptany. A nejen to, postavil zde také velké město, jež nese jeho jméno, a Egyptané ho ke všemu ještě žádají, aby s ním mohli jít

proti Persii. Řekněte, bylo Syřů málo? Neboť i oni se před ním pokorili a zaplatili mu daň. Jak s ním chcete bojovat, když to, co vykonal, nedokázal jen mečem, ale proto, že mu pomáhají sami bohové, jichž se ptá a jejichž pomoc vyhledává! To je náš vděk za to, že si na nás vzpomněl, i za to, že naše vojáky bohatě obdarovává!“ S Démostenovými slovy všichni souhlasili a rozhodli se poslat Alexandrovi jako vítězi zlatý věnec vážící padesát liber a vyslat k němu posly, kteří měli zároveň slíbit i zaplacení daně. To vše se také uskutečnilo. Rétory mu však neposlali. Poslové Alexandrovi odevzdali zlatý věnec, slíbili daň a vyřídili všechno, co jim Athéňané uložili.

44 Alexander z vyprávění ihned pochopil, jaký úmysl měl Aischinos, když Athéňanům radil, aby se mu vzepřeli, a jaký Démostenés, když nabádal, aby ho poslechli. Přece však do Athén poslal tento dopis: „Alexander, syn Filipa a Olympiady. Dokud se mi nepodaří dostat pod mocnou vládu Řeků všechny barbary, nechci si osobovat jméno vašeho krále. Athéňanům vzkazuji: Chtěl jsem, abyste mi poslali deset rétorů ne proto, že bych vás chtěl pokořit, ale že jsem vám chtěl prokázat službu a čest, jaká se má prokazovat učitelům. Věřte mi, neměl jsem v úmyslu vtáhnout do Athén s vojskem, ale přijít pouze se svou družinou a vašimi filozofy. Měl jsem jen jedno přání, abyste mě nepodezřívali. Vaše svědomí však dokazuje, že jste o mě smýšleli zcela opačně. Bohové jsou mi svědky, že kdyby byl kdokoli z vás proti mně povstal a chtěl se stát vašim panovníkem, byl bych mu dopisem slíbil jen dobré a nesnažil bych se mu zlo oplácet, jak se vy domníváte, protože jste sami zlí, a zlý soudí vždy podle sebe. I Korintané byli potrestáni jen po zásluze, protože pozdvihli proti mně zbraň. Vy mi však v tom křivdíte, protože máte o mně špatné mínění. Můžete mi však vysvětlit, proč jste vsadili do vězení svého slavného filozofa Endida, když vám dal spásnou radu, a proč jste pronásledovali ze stejného důvodu Hyposténa a zavraždili svého učitele Sókrata? Jakým právem vy mi vytýkáte, že jsem zbavil vlády Strasagoru, který mě urazil! Přesto však budiž zapomenuto všechno, čím jste mi ukřiv-

dili. To vám slibuji. Buďte tedy dobré a pevné myslí, ode mne vám, díky tomu, že jste poslechli Démosthena, který vám radil k vašemu prospěchu, žádné protivenství nehrozí.“ Athéňané měli z toho dopisu radost.

45 Potom přišel Alexander do Lakedaimonie. Spartané mu v ničem nevyhověli, ale řekli si: „Nejsme tak neschopní jako Athéňané, nebudeme se s ním jako oni bát bojovat, ale vyzkoušíme proti němu svou statečnost.“ Zavřeli městské brány a počali se na hradbách připravovat k boji. Část Spartanů nasedla na lodě a vyjela proti Alexandrovi k ústí moře. Udělali to proto, že byli v boji na moři zkušenější než v boji pozemním. Když to Alexander viděl, poslal jim dopis: „Já, Alexander, syn Filipa a Olympiady, vzkazuji Spartanům: Dám vám dobrou radu — zachovejte věrnost, kterou vám odkázali vaši předkové, a chcete-li se radovat ze statečnosti, dokažte ji. Jestliže obstojíte, dám vám dary i pocty. Navrhuji vám, abyste dobrovolně opustili lodě, dříve než vás potupně vypudí oheň. Jestliže neuposlechnete a budete mi chtít z touhy po plané slávě dokázat svou statečnost, uškodíte sami sobě, protože Alexander vás porazí.“ Spartané, krajně pobouření dopisem, se rozhodli pro odpor. Jakmile však Alexandrovi vojáci obklíčili město a začali útočit, káceli se Spartané z hradeb, někteří mrtví, jiní zranění. Vojáky na lodích strávil oheň zápalných loučí. Když zbylí obyvatelé viděli, v jakém jsou nebezpečí, vyběhli z města, vrhli se Alexandrovi k nohám a prosili, aby se smiloval a nebral je do zajetí. Alexander jim řekl: „Když jsem k vám přišel v míru, nechtěli jste mě přijmout, teď však, když jsou vaše lodě spáleny a město vypleněno, prosíte o slitování. Nepotrestám vás však, protože jste jednali v přesvědčení, že proti mně dokážete to, co vaši otcové proti Xerxovi. Vaše víra byla mylná, neodolali jste útoku Alexandrových ozbrojenců.“ Pak vybudoval tábor a obětoval bohům. Spartanům a jejich městu daroval svobodu.

46 Konečně se přes Kilikii dostal na území barbarů. Král Dareius se lekl, když uslyšel o jeho příchodu. Shromáždil svou družinu a mudrce, aby se s nimi poradil. Řekl: „Ten, který přichází, aby bojoval, připojuje ke své odvaze, jak

vidím, i vítězství. Doufal jsem, že je lupičem a že chce také jako lupič plenit. On však, jak vidím, bojuje a pokořuje jako král, a čím více se chci nad něho povznést, tím větší převahu získává on i jeho jméno. Poslal jsem mu zápasnické kopí a pátku, aby si hrál jako chlapec. Řekl jsem o něm, že je žák, on však předčil svého učitele, a kamkoli přijde, jde s ním úspěch a vítězství. Za těchto okolností je třeba pomýšlet na svou záchranu. Nesmím již upadnout do povýšenosti a bláznovství jalové slávy. Nebudu ho přehlížet a říkat, že Alexander je nula, a nebudu se nad něho povyšovat proto, že jsem perský král, abych tím nezesměšňoval svou velikost a neposiloval úctu k jeho nepatrné osobě. Bojím se, aby nepřišla doba, kdy on, podporován bohy, v boji o královskou korunu mě vyžene z Persie, místo toho, abych já jeho vyhnal z Řecka.“ Dareiovi odpověděl jeho bratr Oxyater: „Vysoko jsi ocenil Alexandra, když jsi řekl, že plane touhou vstoupit do Persie více než my do Řecka. Jednej proto jako on. Zbavíš království neklidu a získáš nová území. On totiž, když chce s někým bojovat, neposílá své velitele a satrapy jako ty, ale jde sám, mužně bojuje a dává svým velitelům příklad v dobývání jména a válečnické slávy.“ Dareius se zeptal: „Má se přizpůsobit on mně, nebo já jemu?“ Odpověděl jeden z královské družiny: „Alexander je ve všem velmi zkušený, v ničem nechýbil a všechno dělá odvážně, protože se zjevem i odvahou podobá lvu, v jehož znamení se narodil.“ „Odkud to víš?“ zeptal se Dareius. „Cestoval jsem na tvůj příkaz do Makedonie, abych od jeho otce Filipa vybral poplatky, a tam jsem ho viděl a poznal jeho moudrost. Shromáždí proto prosím ze všech částí své říše satrapy a knížata. Pod vládou Peršanů je přece největší počet národů, Parthové, Médové, Apolloniadové, Mezopotámci, Illyrové, a to nehovořím o vzdálenějších, jako jsou Italové, Brakteové a Semiramové. Máš více než sto padesát národů. Shromáždme je na jedno místo a prosme bohy o pomoc. Jakmile Alexander uvidí množství a sílu barbarů, bude jat strachem a s ním i všichni ostatní.“ Jemu odpověděl jeden z knížat: „Tvoje rada je dobrá, ale nevhodná. Nevíš snad, že jeden pes může rozpráší celé stádo?

Tak také moudrost Řeků zvítězí nad početností barbarů.“
47 Alexandrovo vojsko dosáhlo mezitím počtu dvou tisíc a Alexander se po zastávce v Kilikii vydal na pochod k řece zvané Okeanos, v níž proudí velice čistá a studená voda. Zachtělo se mu vykoupat se v ní, a také to udělal. Doplatil však na to, protože ledová voda mu přivodila bolest hlavy a vysoké horečky. Jeho nemoc Makedonce zkormoutila a oni začali mezi sebou s obavou uvažovat, jestli na ně Dareius nezaútočí — až se o Alexandrově onemocnění dozví — a jestli je nezničí. Alexandrovo uzdravení bylo pro všechny vzpruhou. V době nemoci si dal Alexander zavolat svého lékaře Filipa a ptal se ho na její příčiny. Filip byl mladý, v lékařském umění dokonale zběhlý lékař a slíbil mu, že ho vyléčí pomocí jednoho nápoje. Tohoto lékaře však nenáviděl jakýsi Parmenius, velitel, který vládl v Armenii. Nenáviděl ho proto, že si ho Alexander oblíbil, a okamžitě napsal vladaři takovýto dopis: „Králi, měj se před lékařem Filipem na pozoru a nepij jeho nápoj. Dareius mu totiž slíbil za ženu svou dceru a účast na vládě, jestliže tě zabije.“ Alexander však zůstal úplně klidný, neboť měl ve Filipovu spolehlivost důvěru. A hle, lékař Filip přistupuje s připraveným nápojem a podává mu ho. Alexander, v jedné ruce pohár, v druhé dopis, hledí Filipovi do očí. Lékař říká: „Veliký vladaři, neměj strach a ten nápoj vypij,“ a Alexander pije. Potom mu podává dopis. Když ho Filip dočetl, řekl: „Veliký vladaři, to obvinění je nepravdivé.“ Alexander se skutečně uzdravil. Dal si zavolat Filipa, objal ho a řekl: „Poznal jsi, Filipe, mou lásku a důvěru k tobě, protože jsi měl také ty důvěru ve mne. Nejdříve jsem vypil nápoj a teprve potom jsem ti dal přečíst dopis.“ Filip ho požádal, aby nechal předvést muže, který dopis poslal, protože ten ho nabádal, aby Alexandra otrávil. Alexander dal okamžitě rozkaz, aby byl přiveden Parmenius. Podrobil ho výslechu, a když poznal, že mu usiloval o život, nechal ho stít.

48 Od Okeanu táhl přes Médii a Velkou Armenii a obě si podmanil. Pak pochodoval mnoho dní a přišel do vyprahlé bezvodé krajiny plné dřer. Prošel Andriakem a dosáhl

Eufratu, kde se utábořil. Rozkázal opatřit dřevo a postavit přes Eufrat most spojovaný kůly a železnými řetězy. Přes něj se mělo vojsko přepravit. Když však vojáci viděli šíři řeky a její dravost, báli se na most vstoupit, aby se řetězy nepřetrhly. Protože se zdráhali, poručil Alexander, aby jako první přešli pastýři se stády, za nimi aby bylo přepraveno všechno válečné zařízení, a nakonec mělo přejít vojsko. Vojáci však znovu váhali. Alexandra to opětovně zdráhání popudilo, svolal svou družinu a přešel řeku sám. Teprve za ním velitelé a všichni ostatní.

Tak jako Tigris, i Eufrat protéká Médii, Mezopotamií a Babylónií a vlévá se do Nilu. Někteří udávají, že v době kdy se Nil v Egyptě rozvodňuje, obě řeky vysychají, a když se zase vrací do svého koryta, že hladina řek opět stoupá.

Po přechodu Eufratu se Alexander utábořil a most dal strhnout. Vojáky to znepokojilo a začali reptat: „Stane-li se, že se budeme muset dát na útěk, nebudeme mít žádný přechod.“ Alexander jim odpověděl: „Jak můžete mezi sebou snést ty, kteří říkají, že nebudou mít kudy utíkat! Pamatujte si tedy všichni — ten most jsem dal strhnout proto, abyste byli nuceni buď statečně bojovat a zvítězit, nebo, máte-li v úmyslu z boje utéci, zahynout. Boj a vítězství není pro ty, kdo utíkají, ale pro ty, kteří je dobývají. Vzmužte se a válečnou námahu považujte za hru, protože Makedonii neuvídníte dřive, než si podmaníme všechny barbary. Teprve tehdy se budeme moci vrátit jako vítězové.“

49 Král Dareius zatím shromáždil veliké vojsko s pěti satrapy v čele a utábořil se u Tigridu. Den nato se s Dareiovými satrapy na pláni střetl Alexander a počal urputný boj. Na obou stranách se drželi statečně a neustupovali. V průběhu bitvy padlo mnoho barbarů. Když zbylí viděli ztráty, dali se na útěk. Alexander na tom místě zbudoval tábor a obětoval svým bohům.

Bitvy se zúčastnil také jakýsi Peršan, smělý muž, jemuž Dareius přislíbil svou dceru, jestliže Alexandra zabije. Převlečen za Makedonce vmísil se ten člověk se zbraní mezi Alexandrovu bojující vojáky, dostal se Alexandrovi do zad a obnaženým mečem ho řal po hlavě tak silně, že mu rozřal

helmu a trochu ho poranil. Vojáci ho hned chytili a přivedli před Alexandra. Ten se zeptal: „Proč jsi to udělal, hbitý a odvážný muži?“ Perský barbar odpověděl: „Nemysli, veliký vladaři, že jsem Makedonec. Jsem Peršan a slíbil jsem Dareiovi přinést tvou hlavu. On mě zato zasnoubil se svou dcerou, přislíbil mi ji za manželku a královské provincie ještě k tomu.“ Alexander svolal celé vojsko, všem ho ukázal a řekl: „Spolubojovníci, takovou smlouvu bych si přál mít,“ a poručil ho propustit.

50 Když Dareius uslyšel, že Alexander zvítězil nad satrapy a ti že ustoupili hlouběji do vnitrozemí, shromáždil velký počet jízdy a pěšáků, přišel osobně do Kilikie a vystoupil na pohoří Tauros v naději, že zde zvítězí. Byl však Alexandrem poražen, ztratil značnou část vojska a vrátil se opět do Persie. Alexander ho pronásledoval až k Baktře, kde se utábořil a obětoval řeckým bohům. Následujícího dne svedl tuhý boj se samotným městem, obsadil ho, nechal v něm svého místodržitele a ovládl všechna města v jeho okolí. V Baktře našel nejen velkou část Dareiova pokladu, ale také jeho matku, manželku a syny.

51 V té době přišel k Alexandrovi jeden z Dareiových knížat a řekl mu: „Veliký vladaři, jsem jeden z Dareiových velitelů, vykonal jsem pro něho mnoho dobrých služeb a nic dobrého za to nedostal. Bude-li si tvá vznešenost přát, naříd, aby se mnou šlo deset tisíc ozbrojených mladíků, a já ti přivedu mnoho našich knížat a také samotného Dareia.“ Alexander však odpověděl: „Příteli, běž a pomáhej svému králi. Jak ti mohou věřit cizí, když chceš bojovat proti svým?“

52 Dareiovi mezitím napsali dva jeho satrapové tento dopis: „Vznešenému Dareiovi, velikému bohu, přejí satrapové Stapsir a Sfistir štěstí. Již dříve jsme psali Vaší Vznešenosti o Alexandrově příchodu a nyní píšeme znovu. Sdělujeme, že přitáhl do této země, rozvrátil ji, mnohé pobil a většina z nás žije v úzkosti. Pokorně prosíme, aby se Vaše šlechetná laskavost na nás rozpomněla a pomohla nám postavit se mu na odpor dříve, než se dostane až k Vám.“

53 Dareius napsal Alexandrovi: „Já, perský král Dareius,

se obracím na svého služebníka Alexandra. Dostal jsem dopis, v němž se hovoří o tvé zpupnosti, jakož i o tom, že hodláš přijít ke mně a hovořit se mnou. Je-li něco takového možné, pak se východní bohové stěhují na západ. Tím, co jsi vykonal, se však nepyšni a buď jist, že při shledávání křivd, které mi byly způsobeny, mlčet nebudu, ačkoli teď přemyslím, jako by moje matka a manželka byly mrtvy a jako bych nikdy neměl syny. Bylo mi také oznámeno, že jsi se k mým bližním zachoval laskavě. Chci tě ujistit, že se nestanu tvým přítelem, ať jim prokážeš sebevětší dobrodiní, a že rovněž neupadneš u mě do ještě větší nepřízně, budeš-li s nimi zacházet špatně. Nepovoluj jim slabošsky, ale trýzni je jako syny nepřítelů, protože poslední soud nad tebou vynesu jednou já.“

54 Alexander se dopisu zasmál a odepsal: „Já, Alexander, syn Filipa a Olympiady, se obracím na perského krále Dareia. Bohové nenávidí zpupnost, pýchu a marnivou slávu. Ty, jak vidím, se nerozpakuješ rouhat se proti nim do krajnosti. K tomu, co jsi psal o laskavém a uctivém zacházení s tvou rodinou, musím poznamenat, že tak jednáme z jiného důvodu, než abych si získal tvou přízeň. Prokazoval jsem jim laskavost, protože se chci dostat až k tobě. Mé způsoby se nepodobají tvým přesně tak, jako jsou si nepodobné naše královské koruny. Toto je můj poslední dopis, buď tedy připraven a pamatuj, že brzy přijdu, abych s tebou hovořil.“

Když byl dopis napsán, zavolal Alexander k sobě Dareiovy posly, dal jim dopis i bohaté dary a propustil je.

55 Nakonec napsal svým velitelům a satrapům: „Alexander, syn Filipa a Olympiady, přeje svým velitelům a satrapům štěstí. Obyvatelům Sýrie, Kapadokie, Kilikie a Paflagonie, Arabům i jiným národům; přejí si, aby každý z vás připravil tisíc obleků a tisíc vydělávaných koží. Zariďte, aby vše, to znamená jak obleky, tak obuv, bylo připraveno pro mé vojsko v Antiochii. Tam mám velbloudy, kteří náklad přinesou až k Eufratu.“

56 Zatím jeden z Dareiových velmožů jménem Nostradus poslal Dareiovi tento list: „Nostradus přeje králi Dareiovi,

velikému bohu, štěstí. Nesluší se, abych Vaší Velikosti psal, píši však donucen okolnostmi. Dva naši mocní velmoži, Vznešenosti, padli v boji s Alexandrem. Já jsem byl raněn. Koxarus byl těžce raněn a stáhl se na své území. Mnozí naši proslavení vojáci se připojili ke králi Alexandrovi, který je přijal s poctami a dal jim královské provincie. Mithridatovo město i s chrámem spálil.“

Dareius okamžitě odepsal, aby se Nostradus a jeho lidé, stejně jako nové Dareiovy posily, připravily k boji, protože to, co se stalo, není ani trochu radostné.

57 Pak napsal ještě jeden dopis, v němž žádal o pomoc indického krále Pora. Porova odpověď zněla: „Indický král Poros perskému králi Dareiovi. Byl jsem a jsem připraven pomoci ti, kdykoli mě o to požádáš. Překáží mi však nemoc, i já totiž těžce nesu bezprávi, které se ti stalo. Přesto však v nejbližších dnech dostaneš nejen mé vojáky, ale přijdou i ty kmeny, které žijí daleko od vás.“

58 Když Dareiova matka uslyšela, že se její syn připravuje k novému boji s Alexandrem, byla hluboce zarmoucena. Přesto však synovi napsala. Její dopis zněl: „Králi Dareiovi, svému nejdražšímu synovi, přeje jeho matka štěstí. Slyšela jsem, že jsi shromáždil svůj lid i četné jiné národy a chceš se s čerstvými silami opět pustit do boje s Alexandrem. I kdybys mohl shromáždít celý svět, jemu vzdorovat nedokážeš, neboť jeho úspěch a vítězství jsou dary bohů. Zapomeň proto na svou velikost, obětuj něco ze své slávy. Budeš-li stát na svém, přijdeš o život, nás přivedeš do neštěstí a kvůli tobě ztratíme Alexandrovu úctu. Ujišťuji tě, můj synu, že nás má ve velké úctě. Nenechávej svou matku již déle v úzkosti, já věřím, že můžeš s Alexandrem žít ve shodě, budeš-li chtít.“

Ten dopis pohnul Dareia k slzám a zároveň ho zneklidnil, protože mu připomněl předky.

59 Alexander se zatím blížil k městu Súsám, kde Dareius dlel. Přišel do takové blízkosti, že jeho vojsko vidělo vrcholky hor, tyčící se nad městem. Tehdy Alexander nařídil, aby vojáci zapálili nalámané větve, natrhali rostliny a přivázali je k nohám koní, velbloudů a mul, které vojsko

s sebou vedlo. Oheň rozdělal proto, aby oblaka prachu, zvířená pádícími zvířaty, vzbudila dojem obrovské armády a omráčila Peršany na horách.

60 Ve vzdálenosti pětidenního pochodu od Sús vybudoval Alexander tábor, svolal velitele a řekl jim, že pošle k Dareiovi jednoho člověka s výzvou, aby se buď vzdal, nebo aby s ním bojoval. Té noci se Alexandrovi zjevil v Merkurově podobě bůh Ammon. Neslkrálovský šat a makedonský kroj a řekl mu: „Kdykoli budeš, synu, potřebovat mou pomoc, jsem připraven poskytnout ti ji. Neposílej proto k Dareiovi posla, jak jsi o tom mluvil. Chci, aby ses převlékl za mě a šel k Dareiovi místo něho sám, ačkoli je to nebezpečné. Neměj však strach, nemůže se ti nic stát, protože tvým pomocníkem je bůh.“

Když se Alexander probudil, pocítil velikou radost. Svolał přátele a sen jim vyprávěl. Oni mu radili, aby uposlechl a vše, co se mu zdálo, vykonal. Alexander tedy bez prodlení zavolał jednoho z velitelů — jmenoval se Eumilo a byl to muž odvážný a Alexandrovi zcela oddaný — a nařídil mu, aby osedlal dva koně, na jednoho aby nasedl a druhého vedl za sebou. Stalo se podle jeho příkazu. Tak dorazili k řece Graniku, kterou Peršané nazývají Stragana. Byla právě zamrzlá. Alexander se přestrojil do oděvu, který viděl ve snu, velitele jízdy zanechal s dvěma koňmi na břehu, sám s jedním přešel na druhý a zamířil k Dareiovu městu. Velitel jízdy ho prosil: „Veliký vladaři, dovol mi jít s tebou, kdyby se ti přihodilo něco zlého.“ Alexander mu však řekl: „Čekej na mě tady, mým pomocníkem bude ten, jehož jsem viděl ve snu.“

Řeka, o níž jsem hovořil, zůstává v zimě a na jaře přes noc zamrzlá. Ráno však, když led taje, se stává velice dravou a každého, kdo by ji chtěl přejít, strhne a pohltí. Její šíře je jedno stadion.

61 Když Peršané spatřili Alexandra u bran města, žasli nad jeho vzhledem a domnívali se, že je to bůh. Pak se ho zeptali. On jim odpověděl, že je zástupce krále Alexandra. Dareius byl tou dobou v horských oblastech své říše a shromažďoval tam vojsko k novému boji. Když se vrátil

a uviděl u brány Alexandra, jak hovoří s Peršany, byl překvapen jeho zevnějškem a myslel, že s nebe sestoupil sám Apollo. Pozdravil ho tedy jako boha a zeptal se ho, kdo je. Alexander odpověděl: „Král Alexander mě k tobě posílá, abych se zeptal, proč váháš jako bázlivý člověk a nevyjdeš se svým vojskem do pole. Buď se vzdej, nebo stanov den bitvy!“ Dareius na to řekl: „Nejsi ty snad sám Alexander, že mluvíš tak opovážlivě? Nepočínáš si, jak pozoruji, jako posel, ale chováš se přesně jako on. Ujišťuji tě však, že mě tvá slova ani trochu nepolekala. Jsi-li však posel, poobědvěj se mnou, vždyť i Alexander zve mé posly ke stolu.“ Nato ho vzal za pravici a vedl do svého paláce. Alexander přitom uvažoval: „To, že mě ten barbar vede za pravici do svého paláce, je dobré znamení. Zcela určitě se ten palác brzy stane s pomocí bohů mým.“

62 Do jídelny, v níž byl připraven oběd, vstoupil Dareius současně s Alexandrem. Oba usedli a Dareiova družina zasedla s nimi. Jídelna byla celá vykládaná zlatem. Peršané hleděli na Alexandrovu drobnou postavu s pohrdáním a nebrali na vědomí, kolik je v tom útlém těle moudrosti, odvahy a statečnosti. Mísy k nošení vybraných pokrmů, stoly, stoličky, vše bylo zdobeno zlatem. Číšníci roznášeli nápoje ve zlatých pohárech zdobených drahými kameny. Uprostřed hostiny však položil náhle Alexander zlatý pohár, který mu byl podán, vyprázdňený do klína. Totéž udělal s druhým i třetím. Číšníci na to upozornili Dareia. Ten povstal a zeptal se: „Příteli, proč to děláš? Proč schováváš poháry do klína?“ „Při hostinách mého pána,“ odpověděl Alexander, „je zvykem, že si hodovníci, chtějí-li, mohou odnést poháry, z nichž pili. Protože však tento zvyk u vás není, vrátím vám je.“ A poháry vrátil. Peršané se však mezi sebou shodli, že je to zvyk velice pěkný.

63 Mezi stolovníky byl jakýsi Anepolis, jeden z Dareiových velmožů. Ten pozoroval Alexandrovu tvář — viděl ho již jednou, když ho Dareius ještě s jinými poslal do Makedonie, jak nosil Filipovi jídlo — vzpomněl si na jeho chování a vzhled a napadlo ho, zda to není Filipův syn. Zvedl se tedy, přistoupil k Dareiovi a řekl mu: „Veliký

vladaři, ten posel je Filipův syn Alexander.“ Když Alexander viděl, že Peršané mezi sebou živě hovoří, pochopil, že byl poznán. Vyskočil ze svého místa, vyběhl ven, našel jakéhosi Peršana s pochodní, nasedl na koně a vyjel. Ozbrojení Peršané byli rovněž okamžitě v sedlech a začali ho rychle stíhat. Byla temná noc. Alexander s pochodní v ruce se držel správné cesty, jeho pronásledovatelé však ve tmě zabloudili. Část z nich si rozdrásala obličej o větve stromů, část uvázla v příkopech.

Dareius zatím seděl na trůnu a přemýšlel o tom, co se stalo. Hleděl přitom na zlatou sochu krále Xerxa, která byla postavená pod trůnem a z ničeho nic náhle spadla. Dareius bodnut bolestí hořce zaplakal a řekl: „To znamení věští zkázu mého domu a utrpení perského království.“

Alexander dosáhl Graniku, když byl ještě zamrzlý, a chtěl ho přejít. Než se však dostal na druhý břeh, jeho kůň padl a rozvodněná řeka odnesla jeho mrtvolu. On však vyvázl s pomocí Eumila a vrátil se ke svým.

64 Na druhý den shromáždil vojsko v počtu sto dvaceti tisíc mužů, vystoupil na vyvýšené místo a povzbudil je touto řečí: „Množství Peršanů se nevyrovná našemu počtu. Nás je více než jich. I kdyby však jich bylo stokrát více než nás, nemohou nás vážně ohrozit, stejně jako nemůže několika sršňům uškodit ani celé hejno dorážejících much.“ Za ta slova sklidil Alexander od vojáků hlasitou chválu.

65 Král Dareius se vydal s vojskem na pochod přes řeku Granikos a na jejím břehu se utábořil. Jeho mohutné a silné vojsko bylo vyzbrojeno deseti tisíci vozů opatřených kosami a bodci. Následujícího dne se obě nepřátelské armády utkaly. Na jedné straně Alexander se svými, na druhé král Dareius. Alexander vyjel na svém koni Bukefalovi tryskem před vojsko. Peršané byli omráčeni, vzbuzoval v nich strach, jak hrozivě vypadal. Zazněly válečné trubky a vojska se střetla, smísila se a za zvuků polnic začal urputný boj. Třesk zbraní byl silnější než hlasy polnic a na obou stranách byly veliké ztráty. Ohromné množství lučištníků zakrylo nebe jako mraky. Jiná část vojska, ozbrojená meči, bojovala muž proti muži, další bojovali s kopími. Bylo slyšet veliký nářek

a sténání, pole bylo pokryto mrtvými, umírajícími i raněnými. Boj začal na úsvitu a se západem slunce skončil. V jeho průběhu Peršané slábli. Když Dareius viděl, že prohrává, obrátil se na útěk a s ním i ostatní Peršané. Byla již temná noc. Množství vozů s kosami zabíjelo ve vlastních řadách a kosilo lidi před sebou, jako když mnoho párů koní žne obilí. Řeku našel Dareius zamrzlou a přešel přes ni. Vojsko ho pak ve zmatku následovalo a zaplnilo ji od jednoho břehu k druhému. Led nevydržel, prolomil se a řeka všechny pohltila. Zbytek, který dorazil k řece později a nemohl přejít, pobili Makedonci. V bitvě padlo tři sta tisíc Peršanů, nepočítaje v to ty, kteří utonuli.

66 Dareius utekl do Sús. Uchýlil se do svého paláce, padl obličejem na zem a z prsou se mu draly hluboké vzdechy a trpký nářek: „Běda mně ubohému, jaký hněv bohů a jaká pohroma stihla Persii, když byl sražen až k zemi Dareius, vládce mnohých měst, četných ostrovů a kmenů. Nyní se stal uprchlíkem a byl uvržen do poddanství! Kdyby mohl ubohý člověk vědět, co ho čeká v budoucnosti, jednal by v přítomnosti jinak. V jediné hodině se stane, že poníženy je vyneseno až k oblakům, a ten, kdo byl vysoko, se zřítí do hlubin.“

Když se mu vrátily smysly, vstal a napsal Alexandrovi. „Král Dareius přeje svému pánu Alexandrovi štěstí. Obrácím se k tobě s nadějí ve tvou laskavost, protože i ty ses narodil jako člověk. Člověku tak moudrému, jako jsi ty, přece stačí, že zvítězil. Jeho mysl nezpyšní, ale bude se stále zabývat dalšími novými činy. Vzpomeň si na mého předka, mocného krále Xerxa. Ten dobyl mnoho vítězství a měl četné úspěchy. Protože však jeho mysl nakonec zpyšněla, utrpěl on, který měl tolik zlata (jak ses ostatně sám přesvědčil), porážku v Řecku. Připamatuj si rovněž, že jsi tohoto vítězství dosáhl z přízně bohů, a prokaž mně prosícímu milosrdenství. Znáš přece mě, mou velikost i rod, vrať mi mou matku, manželku a syny. Slibuji ti za ně poklady, jež mí předkové uložili v Rhaze, Súsách a Baktře, a vládu nad Mědií a Persií až do konce tvých dnů. Buď zdráv a nechť tvá vítězství provází přízeň velikého Dia.“

67 Dareiovi poslové odevzdali dopis Alexandrovi a on rozkázal, aby byl veřejně přečten. Vojáci z něho měli velikou radost a jeden z velitelů, jmenoval se Parmenion, Alexandrovi řekl: „Veliký vladaři, přijmi všechno to bohatství, které ti Dareius nabízí, a vrať mu za ně jeho matku, manželku, a syny.“ Alexander však poslušně přečte všemi řekl: „Vyřídte svému králi, že se divím, když chce svou matku, ženu a syny získat za dary. Je-li poražen, ať mi neslibuje dary, chce-li bojovat, ať bojuje. Jestliže zvítězí, ať je mi bůh milostiv za to, že vězním jeho matku a syny.“ Nato je bohatě obdaroval a propustil. Pak rozkázal, aby vojáci pohřbili mrtvé a přinesli k ošetření raněné.

68 S celým vojskem se pak utábořil u Graniku, několik dní zde zůstal a obětoval bohům.

Okolo řeky byly překrásné stavby, které dal zbudovat král Xerxés. Alexander je přikázal rozbořit. Pak toho však zalitoval a vydal rozkaz, aby se toho nikdo neodvážil. Na téměř místě bylo i velké pole, kde bývali od pradávna pohřbíváni perští králové a soudcové. Makedonci hroby otevřeli a našli v nich pohřební vázy, drahé kameny i zlato. Přišli také na klenutou hrobku asyrského krále Niny z ametystového kamene zdobeného palmovými ratolestmi a ptáky. Ametyst byl tak průhledný, že skrze něj bylo vidět tělo i vlasy člověka. Byla zde také úzká, strašná věž, v níž byli namačkáni různě zmrzačení lidé. Jedni bez rukou, jiní bez nohou, další bez jedné ruky nebo nohy. Ti, když uslyšeli třesk zbraní, začali křičet. Alexander je uslyšel, rozkázal je vynést z věže, a pohnut jejich neštěstím, z celého srdce je želel a přikázal darovat každému tisíc zlatých drachem. Rovněž jim slíbil, že se postará, aby jim byl vrácen jejich majetek.

69 Dareiovi poslové se vrátili zpět a tlumočili, co jim Alexander odpověděl. Dareius se začal připravovat k novému boji. Opět napsal Porovi. „Král nad králi, Dareius, přeje Porovi štěstí. Nedávno jsem vás prosil, abyste mi pomohli proti těm, kdož se pokusili zničit můj palác. Alexander, s nímž jsem bojoval, má duši divokou jako šelma a jeho duch bouří jako moře vzdouvané větrem. Chtěl jsem,

aby mi vrátil matku, ženu a syny a nabídl jsem mu za ně velkou část svého pokladu, on však na to nepřistoupil. Nyní jsem tedy nucen znovu shromáždit vojsko a bojovat s ním na život a na smrt, ať je můj úděl jakýkoli, protože je lepší, abych zemřel ve válce, než abych viděl svůj pád i pád svého království. Nelitujte mě však, ale pomozte mi, abych se z tohoto těžkého postavení dostal. Pamatuji přitom, králi, na naše předky. Slibuji vám, že dobře zaplatím každému, kdo přijde. Pěšákům za každý měsíc tři zlaté, jezdcům pět. Potravu, kterou budete potřebovat, dám vám i vašim sluhům, a jakmile se utáboříte, pošlu vám pro potěšení sto osmdesát mladých, krásně oděných dívek. Alexandrův kuň Bukefalos i celé královské zařízení je vaše. Majetek zajatců ať si rozdělí vaše vojsko jako kořist. Velice prosím, abyste spěchali.“

70 Mezitím však k Alexandrovi přeběhlo několik Dareiových vojáků a vyprávělo mu, že se Dareius a jeho lidé připravují na novou bitvu a že žádají o rychlou pomoc indického krále Pora. Alexander s vojskem tedy vyrazil proti Dareiovi a umínil si, že se nenechá nazývat vládcem, dokud nezíská jeho království. Dareius i ostatní Peršané velice zneklidněli, když uslyšeli o jeho příchodu.

71 Mezi Dareiovými velmoži byli dva jménem Bisso a Ariobarzantés. Ti, když uslyšeli o Alexandrově příchodu, se tajně dohodli, že Dareia zabijí. Myslili, že se tím Alexandrovi zavděčí. Vydali se k paláci a s tasenými meči pronikli až k Dareiovi. Když je Dareius spatřil, řekl jim: „Mí drazí, kteří jste se donedávna nazývali mými otroky, a nyní jste svobodní muži, proč mě chcete zabít? Má snad Alexander Makedonce ve větší úctě než já vás? Odejďte — stačí mi můj osobní žal — a upustte od toho zločinu. Najde-li mě Alexander zavražděného, jako by tady byli lupiči, ztrestá vás. Žádného vladaře totiž netěší, když najde jiného, jehož zabili vlastní lidé.“ Je však taková dobrota nedojala a zaútočili. Dareius se chránil paží, byl zraněn a padl na zem. Oba muži ho nechali ležet v paláci položivého v domnění, že je mrtev.

72 Alexandrovi bylo oznámeno, že Dareius zemřel. Rych-

le přešel s vojskem řeku a dorazil do Sús. Peršané ihned otevřeli městské brány a přijali ho s poctami. Dareiovi vrazi se po jeho příchodu počali ukrývat. Chtěli napřed zjistit Alexandrovo mínění.

Alexander vstoupil do paláce a procházející jím obdivoval se jeho stavbě, kterou dal zbudovat perský král Kýros. Podlahy byly vykládané bílými i barevnými kameny, stěny byly zdobeny zlatem a drahokamy. Ze zlata bylo napodobeno i nebe, poseté zářivými drahokamy v podobě hvězd a nesené zlatými sloupy. To všechno uvádělo Alexandra v úžas. Prošel palácem a vstoupil do komnaty, kde ležel polomrtvý Dareius. Když ho tak uviděl, byl nesmírně pohnut. Sundal královský plášť, přikryl ho, obvázal jeho zranění a s hořkými slzami zvolal: „Vstaň, králi, vstaň, a buď, jako jsi byl kdysi, pánem celé říše. Měj opět perskou korunu a buď slavný, jako jsi byl až dosud. Přísahám ti při nejmocnějších bozích, že se opravdu zříkám vlády nad tvou říší a přeji si zasednout s tebou k jednomu stolu jako syn s otcem. Žádného vladaře netěší neštěstí jiného panovníka, jehož štěstěna opustila. Králi, pověz mi, kdo jsou tví vrazi, abych je ztrestal.“

73 Dareius plačícího Alexandra objal, políbil a řekl: „Synu, ať tvoje mysl nezpyšní vítězstvím, kterého jsi dosáhl, i kdybys ho byl dobyl bez pomoci bohů, a ať nevztáhneš ruku proti nebi. Měj vždy v živé paměti, že panovnická sláva netrvá věčně, ale že je udělována prozíravostí osudu. Pohleď na mě! Jaký jsem byl včera a kdo jsem dnes. Jak jsem zaslápnut do prachu země, já, který jsem byl pánem téměř celého světa, a nyní nejsem ani pánem sama sebe. Přeji si, aby mě pohřbily tvé ruce co nejlaskavěji, aby tě poslouchali Peršané i Makedonci a perské království bylo spojeno s makedonským. Dále si přeji, aby ses postaral o mou matku Rodogonu, jako by to byla tvoje matka, abys byl laskavý k mé ženě a měl s ní slitování a aby sis vzal za manželku mou dceru Roxanu. Patří se, aby se sňatkem spojily děti vznešeného rodu, ty, syn Filipův, Roxana, dcera Dareiova.“

Jak to Dareius dořekl, vydechl v Alexandrově náručí

naposledy. Alexander uložil jeho tělo podle královského zvyku a s velkou úctou ho dal nést za doprovodu ozbrojených Peršanů a Makedonců. Pohřební nosítka nesl s Peršany a hořce přitom plakal. Peršané plakali nejen nad Dareiovou smrtí, ale i z lásky k Alexandrovi. Dareius byl pohřben a Alexander se vrátil do paláce.

74 Následujícího dne byl korunován a zasedl na zlatý královský trůn, který dal zhotovit král Kýros. Před shromážděním lidu rozkázal napsat do všech provincií tento list: „Já, král nad králi, Alexander, syn boha Ammona a královny Olympiady, se obracím ke všem městům a celému perskému národu. Patřilo by se, abych se radoval, kdyby byl tento velký národ nepodlehl. Bůh Ammon však chtěl, abych zvítězil, a proto je mou povinností vzdát jemu i ostatním bohům dík. Chci a rozkazuji, aby v každé obci byli knížata a správci jako za časů Dareiových a abyste je poslouchali tak jako dosud, aby každý člověk byl pánem svého majetku a všechny zbraně byly shromážděny v domech královských úředníků. Dále aby všechny cesty od této perské provincie až po Řecko byly zpřístupněny a obchodníci mohli přes ně volně bez nebezpečí cestovat pro blaho a rozkvět této země. Buďte šťastni.“

75 Poté si zjednal ticho ve shromáždění a řekl: „Ať přede mne předstoupí ti, kdo jsou vrazi mého nepřítele Dareia. Chci je poznat a po zásluze odměnit. Ať se nezdráhají ukázat, prokázali mi dobrou službu. Přisahám při mocných bozích a své milované matce, že je udělám nejslavnějšími a nejmocnějšími ze všech Peršanů.“ Přítomní Peršané měli při této přísaze v očích slzy. Nehodní Dareiovi vrazi, Bisso a Ariobrazantés, stanuli z vlastní vůle před Alexandrem a řekli mu: „Veliký vladaři, my jsme zabili tvého nepřítele Dareia.“ Alexander však okamžitě přikázal svým vojákům, aby se jich chopili, svázali je a dovedli k Dareiově hrobce, kde jim měli stít hlavu. Odsouzení začali nařikat: „Veliký vladaři, vzpomeň, že ses zavázal přísahou při nejmocnějších bozích a při zdraví své milované matky.“ Alexander odpověděl: „Nestojíte mi za odpověď, ale vysvětlím to zde shromážděnému lidu. Nikdy bych

vás nebyl vypátral, kdybich nebyl vyslovil tu přísahu. Mé rozhodnutí však od počátku bylo stít vrahům hlavu, jakmile budou nalezeni. Vždyť čeho by byli schopni vůči cizinci, když zabili vlastního krále!“

Peršané za tu řeč Alexandra chválili a blahořečili mu jako bohu. Vrahy dal Alexander stít a v celé zemi zajistil mír a klid tím, že všude ustanovil správce a vládce. Vrchním správcem nad Persií stanovil na žádost všeho perského lidu Dareiova strýce Durita, starého muže, jehož měli všichni ve velké lásce.

76 Následujícího dne opět zasedl na zlatý trůn a podle Dareiova přání dal zavolat jeho dceru Roxanu. Přišla, na hlavě zlatou korunu zdobenou drahými kameny. Vzal si ji za ženu, posadil na zlatém trůnu po svém boku a přikázal, aby ji všichni pozdravili jako královnu. To se také stalo. Peršané z toho měli velikou radost, vzali své bohy, postavili je před Alexandra a svorně ho chválili a velebili, jako by byl sám bůh. Říkali: „Nyní jsi udělal věc, která je bohům milá.“ Alexander byl tím zneklidněn a s nelibostí jim řekl: „Nevzdávejte mi pocty jako bohu. Jsem přece stejně smrtelný a chybuji jako vy a nepřisluší mi, abych se k bohům řadil.“

Potom napsal své matce Olympiadě a učiteli Aristotelovi o přestálých bitvách a válečných útrapách v Persii, ale i o bohatství, které zde našel a které udělalo z něho i ze všech ostatních boháče. Dále jim napsal, aby požehnali jeho manželství s Roxanou. Svatební hostinu slavil v Persii mnoho dní za účasti Peršanů i Makedonců.

77 Pak však shromáždil své vojsko i početné vojsko perské a vydal se na pochod proti indickému králi Porovi, který se připravoval přijít na pomoc Dareiovi. V Indii prošel rozsáhlou pouštní oblastí, přes vyschlé řeky a kopce plné děr a zcela vyčerpával sebe i vojsko. Stěžovali si dokonce i velitelé. Říkali: „To musíme snášet proto, že jsme šli bojovat až do Persie a zvítězili nad Dareiem, jemuž jsme do té doby platili daně. A co více — vyčerpáváme se hledáním Indie v místech, kde žije divoká zvěř, a zapomínáme na rodnou zemi. Alexander však netouží po ničem jiném než

bojovat a podrobovat si nové kmeny. Opustíme ho a vrátíme se s Peršany, domů, ať si jde, kam chce.“ Alexander dal proto rozkaz zastavit, vystoupil na vyvýšené místo a přikázal: Rozdělte se! Peršané na jednu stranu, Makedonci a Řekové na druhou.“ Rozkaz byl splněn. Alexander chvíli pozoroval Makedonce a Řeky a pak řekl: „Mí stateční makedonští a řečtí spolubojovníci, tito Peršané byli do nedávna mými a vašimi protivníky, a vy mě chcete nyní opustit a vrátit se zpět do vlasti. Vzpomínáte si, jak vás zneklidnila slova Dareiova dopisu a jak jsem vám dodával odvahy radou a jak se mi to podařilo? Vzpomínáte si, jak jsme šli do boje proti nepříteli? Nebyl jsem snad v čele vojska, nevjížděl jsem první do bitvy? Nešel jsem kvůli vám jako posel ke králi Dareiovi a nevystavoval jsem se pro vás mnohým nebezpečím? Pamatujte si, že jsem nad Peršany zvítězil s pomocí bohů a že s jejich pomocí zvítězím všude, kde ještě budu bojovat! Chcete-li se tedy vrátit do Makedonie sami, jděte! Já zůstanu. Ať poznáte, jak málo zmůže vojsko bez krále!“ Po té řeči se makedonští a řečtí velitelé zastyděli a žádali Alexandra o prominutí. Řekli: „Veliký vladaři, náš život je jenom v tvých rukou. Jdi, kamkoli chceš, protože my ti slibujeme, že tě neopustíme, dokud budeme žít.“

78 Potom se celé vojsko vydalo do Indie zvané Fasiaka. Bylo to koncem června. Na cestě je potkali poslové krále Pora a odevzdali Alexandrovi tento dopis: „Já, indický král Poros, nařizuji vetřelci Alexandrovi, který získal města jako lupič. Co zmůžeš proti bohu, když jsi smrtelný? Domníváš se, že můžeš porazit každého, protože jsi bojoval se slabými lidmi, jejichž údělem je snášet strasti, a protože jsi je přemohl. Já jsem král, který vítězí a jemuž naslouchají nejen lidé, ale i bozi. Víš, přece, že kdysi přišel dobývat Indii Dionýsos, zvaný otec Liber, ale obrátil se před Indy na útěk, protože nedovedl čelit jejich bojovnosti. Radím ti proto a přikazuji ti, aby ses vrátil do své země, dříve než utrpíš porážku. Víš také přece, že Makedonci, než se stal králem Persie Xerxés, platili daně nám. Protože to však byla země chudá a nevýnosná, která se králi nelíbila, a ani Indové v ní nenašli nic, co by se mu líbit mohlo, opovrhli

ji. Každý člověk má přece raději hojnost než chudobu. Přikazuji ti tedy potřetí, aby ses vrátil domů a netoužil po vládě tam, kde jí nemůžeš dosáhnout.“

79 Alexander nechal dopis veřejně přečíst. Vojáky silně znepokojil, proto k nim Alexander promluvil: „Spolubojovníci, ať se váš statečný duch neznepokojuje slovy krále Pora. Vzpomeňte si, jak zpupný a opovážlivý byl dopis Dareiův. Podle zkušenosti vám říkám, že všichni barbaři se podobají trochu šelmám, totiž tygrům, pardálům a jiné zvěři, která žije v jejich zemích. Jejich odvaha pramení z důvěry v hrubou sílu a zřídka kdy umírají rukou člověka.“ Pak dal rozkaz napsat Porovi takovýto dopis: „Král králů Alexander, syn boha Ammona a královny Olympiady, přeje králi Porovi štěstí. Vzbudil jsi můj zájem a posílil mou odvalu na tu dobu, co budu s vámi bojovat; když jsi řekl, že v Makedonii nelze najít nic hodnotného a že je to neúrodná země, zatímco Indie oplývá všemi sladkými dary. Budu s tebou proto bojovat ze všech sil, abych ji získal. Sám jsi přece řekl, že každý člověk spíše miluje věc cennější než lacinou. Také my, protože jsme chudí, toužíme po vašem bohatství, kterého nedosáhli ani Řekové. Pokud jde o to, že nejsi, jak píšeš, pouze vládce lidí, ale i bohů — já s tebou budu bojovat jako se zpupným barbarem, a ne jako s bohem, protože zbrani jediného boha by nedokázal vzdorovat ani celý svět. Jak by mohl hněvu bohů odolávat smrtelný člověk, když to nedokáží částice tohoto vzduchu — hromy, blesky a proudy vod? Tvé hloupé řeči mě nedokáží poděsit.“

80 Dopis Pora rozhněval. Shromáždil početné vojsko, množství slonů, s nimiž Indové obvykle bojují, a vytáhl proti Alexandrovi. Porovo vojsko bylo silné a dobře vyzbrojené. Mělo, nepočítaje jezdce a pěšáky, čtrnáct tisíc osm set vozů s kosami a čtyři sta slonů, kteří nesli na zádech věže. V každé věži stálo třicet ozbrojených mužů připravených k boji. Makedonce a Peršany nezmátlo ani tak množství lidí, jako spíše počet zvířat. Obě vojska se připravila k bitvě. Na jedné straně Alexander se svými, na druhé Poros. Alexander se po zahájení útoku postavil

na Bukefalovi do čela vojska a nařídil, aby bitvu zahájili Médové a Peršané. Sám s Makedonci a Řeky obsadil strany. Rozkaz byl vyplněn. Stejně chytře promyslel i způsob, jak porazit slony. Měl s sebou sochy odlité z kovu, do nichž přikázal vložit žhavé uhlí a oheň, aby se rozžhavyly tak, že by jejich žár nebylo možné snést. Potom dal zhotovit železný vůz, sochy do něho naskládal a pustil před slony. Sloni v domnění, že to jsou lidé, natáhli podle svého zvyku choboty a chtěli sochy uchopit. Popálili se však a začali ve zmatku couvat zpět. Nic je pak nemohlo přimět, aby šli znovu do boje proti lidem. Když Poros viděl, co se stalo se slony, lekl se. Médové a Peršané zaútočili proti Indům šípy a kopími a na obou stranách padl velký počet lidí. Po dvaceti dnech nepřetržitého boje začali Médové a Peršané slábnout. To Alexandra rozzlobilo. Vsedl na Bukefala a vjel do bitvy. Bojoval udatně a s ním i Makedonci a Řekové. Vyznamenal se dokonce i Alexandrův kůň. Padlo množství Indů. Když Poros viděl, že jeho lidé ustupují, obrátil se na útěk a zbylí Indové ho následovali. Alexander se pak zde rozložil táborem, obětoval bohům a dal příkaz pohřbit padlé Indy i své vojáky.

81 Následujícího dne dobyl Porovo sídelní město a vstoupil do jeho paláce. To, co v něm našel, se zdálo člověku neuvěřitelné. Čtyři sta zlatých sloupů se zlatými hlavicemi. Mezi sloupy se pnulo révoví se zlatými listy a hrozny z křišťálu, perel, smaragdů a onyxů. Stěny paláce byly pokryty zlatými pláty. Když je Makedonci sundali, viděli, že jsou na palec silné. Zdi byly zdobeny různými druhy perel, rubíny, smaragdy a ametysty. Brána byla ze slonoviny, vykládaná ebenem. Porovy pokoje byly z cypřišového dřeva. V dvoraně stály zlaté sochy a mezi nimi zlaté plataný s větvemi, na nichž seděli rozliční ptáci. Každý byl zbarven jako živý, měl pozlacené drápky i zobák a byl ozdoben různými druhy perel. Všichni, když se Porovi zachtělo, mohli zpívat — každý podle svého druhu. V paláci našel Alexander i mnoho váz tak mistrně zhotovených ze zlata, stříbra, drahých kamenů a křišťálu, že stály na hranici lidských možností.

82 Z Porova města dorazil Alexander ke Kaspickým branám, kde se utábořil. Země v tom kraji byla úrodná, měla však stinnou stránku — byla plná hadů a divoké zvěře. Odtud napsal dopis královně Amazonek Talistridě. „Král králů Alexander, syn boha Ammona a královny Olympiady, přeje královně Amazonek Talistridě štěstí. Věřím, že jste slyšely o bitvě s Dareiem a o tom, jak jsem si podmanil celou jeho říši. Doufám, že je vám rovněž známo, jak jsem bojoval proti Porovi, králi Indů, obsadil jeho město i jak jsem vedl válku s jinými kmeny, z nichž ani jeden proti mně nic nezmohl. Nechcete-li tedy v boji se mnou utrpět škodu, přikazuji vám, abyste mi odváděly daň.“

83 Královna Amazonek odpověděla: „Talistrida, královna Amazonek, a Amazonky, které jsou nejsilnějším a nejudatnějším vojskem pod sluncem, přejí Alexandrovi, králi králů, štěstí. Dříve než přijdeš na naše území, chci tě varovat, aby sis promyslel, jak to udělat, nechceš-li zažít hanbu a strach, jaký ještě neznáš. Popíšu ti v tomto dopise naše obydlí a způsob života, aby sis o nich mohl udělat představu. Bydlíme za řekou na ostrově, který ta řeka obtéká kolem dokola, takže nelze najít ani její začátek, ani konec. Pouze z jedné strany máme úzký vchod. Žije zde dvě stě čtrnáct tisíc žen neposkvřených muži. Mužové s námi nebydlí, ale jsou na druhé straně za řekou a jednou ročně, když po třicet dní slavíme Diův svátek, se s nimi za řekou scházíme a po tu dobu tam zůstáváme. Jestliže chce někdo se svou ženou užívat radosti, může s ní být jeden rok. Porodí-li žena chlapce, má ho u sebe sedm let a pak ho odevzdá otcí. Porodí-li děvče, nechá si je. Když jdeme do boje, jede nás sto tisíc, ozbrojeno oštěpy a šípy, na koních, ostatní střeží ostrov. Nepříteli vyjíždíme naproti až k horám, naši muži jdou za námi. Po každém vítězném návratu nás muži oslavují. Majetek té, která padne, se dělí mezi živé. Chceme proto s vámi statečně bojovat a ukázat vám svou udatnost. Jestliže nad námi zvítězíte, nezískáte žádnou slávu, protože budete vítězi nad ženami. Rovněž nenaleznete nic, co byste si mohli vzít a odnést. Měj se proto, císaři, na pozor, abys neutřžil hanbu. Popsala jsem vám náš

celoroční způsob života. Rozvaž tedy, co uděláš, a rychle odpověz. Budete-li chtít boj, vyjedeme vám naproti k těm horám.“

84 Alexander se dopisu zasmál a odpověděl: „Král králů Alexander, syn božského krále Ammona a královny Olympiady, přeje královně Amazonek Talistridě i všem Amazonkám štěstí. Podmanil jsem si tři části tohoto světa, Asii, Evropu a Afriku, a bylo by proto hanbou s vámi nebojovat. Dám vám však přesto radu; chcete-li zemřít a svou zemi nechat zpustošit tak, že se stane neobyvatelnou, přijďte nám vstříc k těm horám, jak jste řekly. Nechcete-li však zemřít, opusťte svůj ostrov, a pak budeme spolu jednat. V poli se chceme utkat s vašimi muži. Přísahám vám při svém otci Ammonovi a našich bohyních, Junoně a Minervě, že vám nijak neublížím. Daň mi dejte, jakou budete chtít, jízdu mi pošlete také, jak velkou chcete; nechť mi ji přivedou vaše Amazonky. Přijmu je s úctou a bohatě je odměním, a budou-li chtít, nechám je opět volně odejít. Všechno rozvažte a napište, co uděláte.“

Amazonky po uvážení oznámily: „Posíláme ti svých deset nejlepších divokých a deset nejlepších bílých koní.“ Tak bylo uzavřeno příměří a Alexander se opět přichystal na pochod.

85. Při tom mu bylo oznámeno, že indický král Poros je v Baktrii a shromažďuje vojsko k novému boji. Alexander určil sto padesát průvodců, kteří znali cestu, a okamžitě vyrazil.

Bylo to v měsíci srpnu. V největším žáru táhl přes písčité bezvodé oblasti, plné hadů a divoké zvěře. Přikázal, aby vojsko šlo ve zbroji. Stalo se. Všichni šli ozbrojeni a třpytili se jako hvězdy, protože měli zbroj ze zlata. Za celý den nepřišli na vodu. Tehdy jakýsi makedonský voják jménem Zefyrus objevil trochu vody, zachycené v prohlubeni ně kamene. Nabral ji do přilbice a přinesl Alexandrovi. Alexander však myslel moudře na to, jak by mohl vojáků povzbudit, a přede všemi rozkázal vodu vylít. Vojáky to nesmírně povzbudilo a opět se vydali na pochod.

86 Následujícího dne přišli k řece, jejíž břehy byly porostlé

rákosem vysokým jako šedesátistopý lesní strom. Alexander rozkázal nabrat z té řeky vodu. Byla však trpká jako čemeřice. Spíše než o sebe měl Alexander i vojsko strach o dobytek, který hynul žízní. Měl totiž s sebou tisíc slonů s nákladem zlata, čtyři sta vozů s kosami, dva tisíce dvouspřežných vozů, sto tisíc jezdců, tři sta tisíc pěšáků, množství mul, velbloudů a dromedárů s nákladem zásob a potřeb pro vojsko a bezpočet skotu a bravu k jídlu. Makedonci byli tak bohatí, že zlato stěží unesli. Dobytek se totiž pro nedostatek vody nemohl zapřahat. Vojáci z žízně olizovali železo, pili olej a někteří dokonce svou moč. Jejich utrpení bylo nesmírné, protože všichni šli navíc v plné zbroji. Alexander měl opět strach spíše o své vojsko než o sebe. Vydal se po břehu té řeky s trpkou vodou a k osmé hodině ranní dorazil k jedné tvrzi, která stála uprostřed té řeky na ostrově a byla vybudována z říčního rákosu. Řeka zde byla široká čtyři hony. V tvrzi se ukázalo několik lidí. Alexander dal rozkaz zeptat se jich indickým jazykem, kde teče pitná voda. Oni se však schovali. Alexander přikázal vystřelit na tvrz několik šípů. Indové se však schovali ještě hlouběji. Když Alexander viděl, že s ním nechtějí mluvit, rozkázal, aby se několik vojáků svléklo a k tvrzi přeplavalo. Třicet sedm odvážlivců vstoupilo do řeky bez oděvu s vytašenými meči. Zdolávali již čtvrtou, poslední část, když tu se náhle na ně vyřítily vodní obludy zvané hroši a spolklly je. Vojsko pochodovalo celý den vysíleno žízní a navíc sužováno velkým strachem, protože okolo pobíhali lvi, medvědi, nosorožci, tygři, pardáli a útočili na ně.

87 Stále se točili kolem té řeky, až okolo jedenácté hodiny přišli k rybníku s dobrou sladkou vodou. Zde se utábořili v rozloze tří mil do šíře i délky. Pak na příkaz vykáčeli kolem houšť rákosí. Rybník byl velký jednu míli. Alexander nařídil udělat několik ohnišť. Jakmile vyšel měsíc, začali vylézat škorpióni a šli se k rybníku napít. Po nich přišli hadi a draci nevídaných rozměrů a barev. Země se otřásala syčením. Přicházeli k rybníku z hor. Na hlavě měli hřeben a chodili vztyčeně s otevřenými tlamami. Měli smrtící dech a z očí jim kanul jed. Vojáci, zcela přemožení strachem, mys-

leli, že je to jejich poslední hodina. Tehdy jim Alexander dodal myslí těmito slovy: „Stateční spolubojovníci, neztrácejte rozvahu, ale dělejte, to, co já.“ Nato vzal lovecký oštěp a začal jím zabíjet draky a hady, kteří na něho doráželi. To vojáky posílilo, vzali zbraně a následovali ho. Část pobili, část spalili ohněm. Draci přitom zahubili dvacet vojáků a třicet sluhů. Pak k rybníku přilezli z rákosového porostu obrovští raci. Měli hřbety tvrdé jako krokodýli a střely vůbec nepronikly jejich kůží. Část jich však byla přece vyhubena ohněm a část zůstala v rybníku. Blížila se pátá hodina ranní, když tu se objevili bílí lvi, velcí jako býci, a s hlasitým řevem potřásali hlavami. Vojáci je pobili svými oštěpy. Potom je napadli ohromní divocí vepři, jejichž kly byly na loket dlouhé, a s nimi zaútočili i diví lidé. Byli to muži i ženy a každý z nich měl šest rukou. Vojáci se opět chopili oštěpů a pobili je. Vojsko i Alexander prožívali chvíle smrtelného strachu, a Alexander proto přikázal zapálit okolo tábora ohně. Pak se objevila obrovská obluda. Byla silnější než slon a podobná koni. Hlavu měla černou a vpředu tři ostré rohy. V indickém jazyce se jí říkalo odontetirannus. Zaútočila, dříve než se napila. Alexander byl hned tu, hned tam a vojáky povzbuzoval. Také z druhé strany se vyřítila stejná obluda. Zahubila dvacet šest lidí padesát dva ušlapala, přece však se jí podařilo nakonec zabít. Nato vylezly z rákosového houští myši veliké jako lišky a začaly ohlodávat mrtvá těla. Dobytek, který napadly, hned hynul, lidem jejich kousnutí tak nebezpečné nebylo. Přelétli i netopýři velcí jako holubi. Zuby měli jako lidé a zraňovali vojáky v obličejí. Jedněm zmrzачili nos, jiným uši. K ránu přilétli ptáci velcí jako supové. Měli rudé peří a černé pařáty a zobany. Nebyli však nebezpeční, obsadili pouze břeh rybníka a lovili ryby a úhoře.

88 Konečně vojsko toto hrozné místo opustilo a dostalo se do Baktrie, která oplývá zlatem a jiným bohatstvím. Obyvatelé je přijali přátelsky a vojáci zde zůstali dvacet dní. Poznali kmen Sérů, který sbíral plody podobné bavlníku a dělal si z nich šaty. Vojákům se opět vrátila odvaha, protože si tak úspěšně vedli proti divé zvěři.

89 Konečně Alexander dorazil na místo, kde se svým vojskem tábořil Poros. Následujícího dne se obě armády připravily k boji. Alexander na jedné straně, Poros na druhé. Alexander se na Bukefalovi postavil do čela šiku. Z obou stran zazněly válečné trubky a vojska začala nelítostně bojovat. Na obou stranách byly velké ztráty. Když Poros viděl, že jeho lidé v boji slábnou, postavil se před vojsko a mohutným hlasem zvolal: „Je hanba, když vladař nechává své lidi umírat tak zbytečně. Patří se, aby on sám ukázal svou sílu a statečnost. Ať se tvůj lid postaví na jednu a můj na druhou stranu. Bojovat budeme jen my dva. Porazíš-li mě, staneš se pánem nad mým lidem. Jestliže mi však podlehněš, tvůj lid bude patřit mně.“ Poros to řekl v domnění, že Alexander je slabý. Podceňoval ho, protože měřil pouze tři lokty, zatímco on sám měl pět loktů, a spoléhal se na svou sílu. Alexander Porovo vyzvání přijal. Začal boj. Porovi vojáci však něco vykřikli a Poros otočil za výkřikem hlavu. Toho využil Alexander, zaútočil, vymrštil se, tal ho mečem po hlavě a utál ji. Indové se pustili zuřivě do boje. „Nešťastníci,“ zvolal Alexander, „co je vám platný boj, když váš král je mrtev!“ Indové odpověděli: „Je důstojnější statečně bojovat a v boji zemřít, než vidět porobu svého kmene a plenění země.“ „Přestaňte,“ řekl Alexander, „a jděte svobodně a klidně do svých domovů. Nebudu plenit vaši zem, protože k boji mě vyzval váš král, a ne vy.“ Indové odložili zbraně a začali Alexandra velebit a blahořečit mu jako bohu. Alexander se zde utábořil, obětoval bohům a dal pohřbit všechny padlé. Krále Pora pochoval s poctami.

90 Na dalším pochodu přišel s doplněným vojskem k Oxydrakům. Oxydrakové nebyli pyšní a nevedli žádné války s okolními kmeny. Chodili nazí, bydleli v chatrčích a jeskyních, neměli města ani domy a nazývali se gymnosofisty. Jejich král poslal po svých starších Alexandrovi tento dopis: My, porazitelní gymnosofisté, píšeme člověku Alexandrovi. Slyšel jsem, že táhneš proti nám. Chceš-li bojovat, nenajdeš nic, co bys mohl vzít a odnést. Z toho, co nám poskytuje příroda, se nikdo neodvážá vzít více, než mu dovolí božská

prozřetelnost. Jestliže přicházíš bojovat, bojuj, nás nemůže nic odvrátit od prostého způsobu života.“ Alexander odpověděl, že přichází v míru.

Když k nim přišel, viděl, že všichni chodí nazí, bydlí ve skrýších, chatrčích a jeskyních a že děti a ženy Oxydraků se přes den zdržují pohromadě se zvířaty. Zeptal se jich: „Máte hroby?“ Oni mu ukázali chatrče a jeskyně a řekli: „Tenhle příbytek stačí pro všechny dny.“ „Žádejte, co chcete,“ řekl jim Alexander, „a já vám to dám.“ „Dej nám nesmrtelnost,“ požádali, „po té toužíme, jinak máme všeho dostatek.“ „Protože jsem smrtelný,“ řekl Alexander, „není v mých silách darovat nesmrtelnost.“ „Když jsi smrtelný,“ zeptali se, „proč tedy táhneš s vojskem a působíš tak veliké zlo?“ A on odpověděl: „To je z boží prozřetelnosti. My všichni jsme jejími služebníky a plníme její příkazy. Víte přece, že moře zůstává klidné, když nevaně vítr. Chtěl bych si odpočinout a nechat bojů, pán mých smyslů to však nedovolí. Kdybychom všichni měli stejné předurčení, celý svět by byl jedno pole.“ To řekl a odešel, aniž jim nějak ublížil.

91 Následujícího dne se dostal k dvěma Herkulovým sloupům. Jeden byl ze zlata, druhý ze stříbra. Vysoké byly dvanáct loktů a na objem měřily dva lokte. Dal příkaz provrtat je, aby zjistil, jsou-li lité. Když viděl, že jsou, přikázal do nich vložit tisíc pět set dukátů a otvor znovu zakrýt.

92 Z těchto míst přešel do pusté, studené, záhadné krajiny, vojáci se tam stěží vzájemně mezi sebou poznávali.

Po sedmidenním pochodu přišlo vojsko k teplé řece, na jejímž druhém břehu spatřili neobyčejně krásné ženy, oblečené do hrubých šatů. Jezdily na koních a v ruce měly stříbrné zbraně, protože v té zemi nebyla ani měď, ani železo. Nebyl mezi nimi žádný muž. Vojsko chtělo řeku přejít, ale nemohlo, protože byla plná draků a jiných velikých nestvůr. Museli tedy jít stále dál až do levé části Indie a ocitli se v jakémsi vyschlém, rákosem zarostlém močálu. Když se chtěli přes něj dostat, vylezla z houštiny obluda podobná hrochu. Tělo měla jako krokodýl, na hřbetě jako kdyby měla pilu, zuby měla ostré a lezla pomalu jako

želva. Zabíla dva vojáky a nebylo možné ji probodnout kopím. Podařilo se ji zabít teprve železnou sekyrou.

93 Na dalším pochodu přišli k posledním indickým lesům a utábořili se u řeky Buhemar. Okolo jedenácté se na ně vyhrnulo z lesů stádo slonů. Alexander okamžitě vsedl na koně a poručil, aby Makedonci nasedli také a hnali s sebou stádo vepřů. Jakmile sloni uviděli, že se zástup blíží, natáhli choboty. Makedonci dostali strach a nezaútočili. Alexander jim řekl: „Stateční spolubojovníci, nebojte se, jestliže tyto vepři budou neustále kvičet a chrochtat, můžeme slony zahnat na útěk.“ A skutečně. Když sloni uslyšeli kvičení prasat a zvuky lesních rohů, obrátili se na útěk. Alexander s vojáky je pronásledovali a loveckými kopími a meči jim přetínali šlachy. Mnoho jich tak pobili. Jejich kly a kůže vzali s sebou do tábora.

94 Následujícího dne se celé vojsko vydalo na pochod lesem. Narazili v něm na ženy, které měly vousy dlouhé až na prsa a holé hlavy. Oblečené byly do kůží. Vojáci jich několik chytili. Alexander rozkázal, aby se jich zeptali v indickém jazyce, jak mohou žít v lesích, kde není žádné lidské obydlí. Ony mu odpověděly, že se živí lovem divoké zvěře a z lesů vůbec nevycházejí.

95 Pak vojsko vyšlo na otevřenou pláň, přes níž tekla již zmíněná řeka, a našlo zde nahé muže a ženy s těly porostlými srstí jako zvířata, kteří mohli žít na souši i ve vodě. Jakmile se k nim vojáci začali přibližovat, potopili se na dno řeky.

Vojsko vešlo znovu do lesů a narazilo v něm na lidské obludy se psí hlavou. Ty na vojáky zaútočili. Značná část z nich byla pobita oštěpy, zbytek se nakonec rozutekl po lese.

96 Dále se vojáci dostali na pustou planinu a utábořili se na ní. Okolo jedenácté se strhl prudký východní vítr a skácel všechny stany a sítě. Vojska se zmocnila úzkost. Vítr totiž roznášel z rozdělaných ohňů jiskry a žhavé uhlíky a ty způsobovaly lidem popáleniny. Bědující vojáci si začali mezi sebou šeptat, že je to hněv bohů. Tehdy jim Alexander takto dodal odvahu: „Moji stateční spolubojov-

níci, nebojte se, bouře se nestrhla proto, že by se hněvali bohové, ale proto, že je dnes podzimní rovnodennost.“ Když se vítr utišil, začali vojáci sbírat vše, co rozmetal. 97 Znovu se vydali na cestu. Přišli do velikého údolí, v němž se utábořili. Alexander rozkázal rozdělat ohně. Začalo mrznout a padaly sněhové vločky hustější než vlna. Alexander měl obavu z vysokého sněhu a přikázal, aby se vojáci obuli. Velkou ochranu jim poskytovaly ohně, přesto však pět set vojáků tu sněhovou bouří nepřežilo. Alexander je dal pohřbit. Pak naštěstí začalo pršet a sníh roztál. Na nebi se však objevily tak černé mraky, že jimi po tři dny neproniklo slunce. Začala padat oblaka hořící jako pochodně a pole bylo v jednom ohni. Alexander obětoval bohům a nebe se okamžitě vyjasnilo.

98 Vojáci přišli k veliké řece Gangu a utábořili se u ní. Za řekou uviděli dva nebo tři muže. Na otázku Alexandrových tlumočnicků muži odpověděli, že jsou bráhmani. Alexander si přál s nimi promluvit, nemohl se však dostat na druhou stranu, protože v řece byli hroši, škorpioni a krokodýli. Žili v Gangu po celý rok s výjimkou července a srpna, nedovedu však vysvětlit proč. Když Alexander viděl, že se přes řeku nedostane, zavolal na bráhmány. Jeden z nich vsedl do maličkého člunu a klidně k němu doplul. Alexander mu dal dopis pro bráhmanského krále Dyndima. Dopis zněl: „Král králů Alexander, syn božského krále Ammona a královny Olympiady, přeje králi bráhmánů Dyndimovi štěstí. I já jsem se z mnoha stran doslechl, že se váš život a mravy velmi liší od způsobu života ostatních lidí. Bylo mi také řečeno, že nikdy nežádáte ani o pozemní, ani o námořní pomoc, což je neuvěřitelné. Přece však, je-li to pravda, jste obdivuhodní lidé. Je-li to tedy pravda, prosím tě, abys mi napsal. Jestliže jste to dokázali pomocí filosofie, budu vašeho příkladem, když je to možné, následovat. Již od mládí jsem měl totiž zálibu ve studiu. Naši učenci tvrdí, že náš život je bez hany, žijí-li ho lidé správně. Protože jsem však slyšel, že vaše učení je jiné, znovu tě velice prosím, abys mi o něm bez zdráhání napsal. Vám z toho přece nevzejde nic zlého, a nám to možná přinese

užitek. Dobrá věc je užitečná jen tehdy, když se o ni člověk rozdělí s druhými. Není přece nic zlého, jestliže někdo dělá druhého tak dobrým, jako je sám. Naopak, sdílené dobro je stejné jako hořící pochodně, od níž si lidé zapalují další. Její světlo nezhasíná, protože ho dává dál. Ještě jednou tě tedy prosím, abys mi napsal bez zdráhání, co víš.“ 99 Dyndimus na dopis odpověděl: „Dyndimus, učitel bráhmánů, přeje Alexandrovi štěstí. Z tvého dopisu jsem pochopil, že toužíš vědět, co je dokonalá moudrost. O tvé moudrosti jsem slyšel mnoho a schvaluji, že chceš poznat moudrost dokonalou. Ta je pro panování velmi důležitá, protože bez ní vládce nevládne, ale je ovládán. Přece však se mi zdá nemožné, že bys mohl přijmout náš způsob života a naše zvyky, protože naše učení je vašemu tak vzdálené. Neuctíváme stejné bohy, vedeme jiný život. Chtěl bych tě poprosit o prominutí, že nevyhovím tvé prosbě a nebudu psát o všem. Nemělo by smysl psát ti podrobně o našem životě a zvycích, vždyť jsi zaměstnán vedením válek a na čtení nemáš čas. Abys však neřekl, že to dělám ze zlé vůle, popíši ti, pokud mohu, oč jsi mě žádal.

My, bráhmáni, vedeme jednoduchý a bezúhonný život, chráníme se všech hříchů a nechceme více, než je naše přirozená potřeba. Všechno snášíme s pokorou. Říkáme, že to, co není zbytečné, je nezbytné. Není u nás dovoleno orat pole, osívat zem, zapřahat do vozu skot, klást do moře sítě nebo lovit čtvernožce na zemi a ptáky ze vzduchu. Potravy máme dostatek. Nežádáme nic jiného než to, co zrodí matka zem bez lidské práce. Na stolech máme jen takové pokrmy, které nám neškodí. Jíme střídmě, protože přejídání je u nás zakázáno. Proto také nejsme nemocní, a pokud žijeme, máme dobré zdraví, nevyrábíme žádné léky a nevyhledáváme prostředky k posílení zdraví. Všichni umíráme ve stejném věku, nikdo z nás nežije déle než druhý. Nikdo nesedá k ohni proto, že by mu byla zima, naše těla necítí žádnou bolest ani v mrazu, nemusíme se oděvem chránit před větrem, neuspokojujeme tělesnou žádost a všechno snášíme trpělivě. I ty, císaři, překonej

nepřátele, které máš ve vlastním těle, a nebudeš mít ani mimo ně žádné. Ty však bojuješ s vnějšími nepřáteli, a hýčkáš ty uvnitř. My, bráhmani, jsme usmrtili všechny ve vlastním těle, a nebojíme se proto těch vnějších. Nežádáme proti nim také pomoc ani z moře, ani z pevniny, ale žijeme vždy jistí a beze strachu. Těla příkrýváme větvemi stromů a jejich plody se sytíme. Pijeme mléko a vodu z řeky Tabobeny. Vždy velebíme boha a toužíme po životě na nebesích. Odmítáme všechno, co je bez užitku, jsme málomluvní, když však promluvíme, říkáme jen pravdu a opět umlkáme. Jmění nemáme v lásce, žádost je totiž nenasytná a přivádí lidi obvykle do chudoby, protože nedokáží udělat hromadění konec. Není mezi námi závisti, nikdo není silnější než ostatní. Naše chudoba nás činí bohatými, protože je všem společná. Nevedeme spory, neválčíme. Mír uchováváme z přesvědčení, ne násilím. Nemáme soudy, protože nic zlého neděláme a nemusíme se na ně obracet. Jediný zákon se protíví naší přirozenosti — neprokazujeme nikdy milosrdenství, protože ani sami neděláme tak, abychom mohli milosrdenství dojit. Nikomu neodpouštíme jeho hříchy, aby nám za to bůh odpustil naše, a svá provinění nevykupujeme penězi, jak to děláte vy. Vystříháme se všeho, co by mohlo vést k lakomství, své spolublížní nesvádíme k smilstvu. Netrpíme cizoložství a jiná provinění, za která bychom se potom museli kát. Neulehčujeme své duši jako vy, když něco špatného uděláte a pak se kajete. Těmi zlými skutky se obviňujete tak zřetelně, jako obvykle viníte svého nepřítele. Nepřejeme si nic změnit na osudu, protože všichni jednáme řádně. Násilnou smrt netrpíme, nechceme si totiž kazit vzduch nečistými činy. Netkáme pestrobarevné látky, naše ženy se nekrášlí, aby se nám zalíbily. Za nejkrásnější ozdobu považují svou přirozenou, ne uměle získanou krásu. Neboť, kdo může změnit výtvar přírody? Ten, kdo by to chtěl udělat, by jednal zločinně, protože to není správné. Nemáme lázně s teplou vodou. Teplo nám dává slunce a rosou se svlažujeme. Nemáme žádná přání, nevládneme nad lidmi: jsou našimi bližními. Je vůbec krutostí, když

člověk, kterého nám dala příroda jako bratra a jenž je stvořen stejným nebeským otcem jako my, je uvržen do otroctví. Nemáme vápencové lomy, abychom si mohli stavět domy, neděláme hliněné nádoby. Bydlíme v jámách a horských jeskyních, kde není slyšet skučení větru a kde se nebojíme ani deště. Bez obav spíme na zemi. Ve svých příbytcích bydlíme, pokud žijeme, když zemřeme, stanou se našimi hroby. Neplavíme se za obchodem po moři, na němž plavci zakoušejí mnoho nebezpečí a strastí. Neučíme se dovedně mluvit. Všechno říkáme jednoduše, protože za prostotu se může lež těžko skrýt. Nenavštěvujeme školy filosofů, kteří učí nesvornosti a nedávají žádnou pevnou jistotu, ale jen lživé hodnoty. Navštěvujeme však takové, v nichž se učíme žít, které prakticky předvádějí své zásady, neučí nás někomu ubližovat, ale spravedlivě pomáhat. Neučíme se v nich věcem, které by nám mohly způsobit zármutek. Nepěstujeme hry. Chceme-li se o nich něco dozvědět, čteme o činech vašich předků i vás samotných a jsou nám spíše k pláči než k smíchu. Známe jiné radosti a potěšení, která nás oblažují. Nebe zářící hvězdami, rudě planoucí slunce, které svými paprsky osvětluje celý svět, moře, které má u nás vždy purpurovou barvu, a když se rozbouří, nepustoší pobřeží jako u vás, ale obejmě ho jako sestru. Denně vidíme dovádět rozličné druhy ryb a hrát si delfíny. Těší nás dívat se na kvetoucí luka, vdechovat jejich příjemnou vůni a sytit se pohledem na ně. Stejně se radujeme i z krásných lesních zákoutí a studánek, kam chodíme poslouchat ptačí zpěv, a pokaždé jsme okouzlení. Toto jsou tedy naše přirozené zvyky, císaři. Budeš-li je chtít dodržovat, budou se ti zdát tvrdé, nebudeš-li je chtít přijmout, není to naše vina. Já jsem ti jen na tvou žádost všechno popsál. Přece však, dovolíš-li, ti řeknu něco o vašem učení a o tom, proč se vám naše zdá tvrdé.

Říkáte, že jste si v krátké době podmanili Asii, Evropu a Afriku. Snažíte se však zahubit sluneční světlo, protože se zbraní hledáte konec jeho dráhy. Zářivé, zlatonosné řeky Paktolu a Ermu jste zanechali chudé a bez barvy. Z Nilu jste vypili tolik vody, že klesl jeho tok. Ukázali jste

člověku, jak se plavit přes strašný oceán, a pyšníte se tím, že můžete uspat strážce Tartaru, trojhlavého Kerbera. Vaše přežvykující tváře přinášejí hlad, kam jen přijdete. Při obětech zabíjíte své děti, smilníte s vlastními matkami, vnášíte nesvár mezi krále, kteří jsou slabší a vaší vinou se stávají zpupnými. Nabádáte lidi, aby se nespokojovali s místem na zemi, ale podněcujete je, aby hledali obydlí v nebi. Pácháte za podpory svých bohů a tak jako oni mnoho zla. Za svědky si voláte Dia a Proserpinu a ctíte je, protože on svedl k cizoložství mnoho žen a ona spáchala smilstvo s mnoha muži. Nenecháváte žít lidi svobodně jejich způsobem, ale děláte z nich otroky. Nesoudíte spravedlivě, nutíte své soudce měnit zákony. Mnoho hovoříte o tom, co má být, málo z toho děláte. Za moudrého považujete pouze člověka výřečného. Všechn váš rozum spočívá v hbitosti jazyka a celá vaše moudrost sídlí v ústech. Ačkoli máte jazyky výmluvné, přece jsou lepší ti, kdo umí mlčet. Hromadíte zlato a stříbro, toužíte po velkých domech a početném služebnictvu. Pijete a jíte za dva. Máte všechno a vládnete nad svým bohatstvím, moudrost bráhmanů však vládne nad vámi, protože i vás porodila matka, která, jak tvrdíme my, dala vzniknout i kamenům. Zdobíte své hroby a vkládáte svůj popel do drahocenných váz. Co může být horšího než spalovat kosti, které má přijmout země, a bránit, aby přijala do své náruče ty, které zrodila. Vy, nešťastníci, rušíte příjemné pohřbívání. Ať se lidé dozvědí, jak se odměňujete svým milovaným po smrti! My na počest bohů nezabíjíme dobytek, nestavíme chrámy a neklademe do nich zlaté nebo stříbrné sochy kdejakého boha, nemáme ani oltáře ze zlata a drahokamů. Ze všech svých statků vzdáváte bohům pocty, abyste získali jejich přízeň. Nevíte, že bůh člověka nevslyší za dar ani za krev telete, kůzlete nebo berana, ale jen kvůli dobrým skutkům, které mu jsou milé, a díky slovům modlitby. Člověk je totiž bohu podoben pouze slovem, protože bůh je slovo a slovo stvořilo svět. To slovo je zdrojem všeho života a my to slovo ctíme, modlíme se k němu a milujeme ho. Duch boží je i mysl a miluje tedy pouze čistou mysl. Jste proto velice pošetilí, když se domní-

váte, že vaše přirozená podstata, kterou przníte cizoložstvím, smilstvem a modloslužebnictvím, je božská a s bohem společná. Za to, co máte rádi, za to, co děláte, i za svůj život, budete trpět po smrti muka, protože nejste čistí. Doufáte, že přízeň boha získáte obětovaným masem a krví. Nesloužíte jedinému bohu na nebesích, ale mnoha bohům. Ctíte tolik bohů, kolik máte v těle orgánů. Říkáte, že člověk je malý svět, a tak jako má lidské tělo mnoho orgánů, sídlí prý také na nebi mnoho bohů. Domníváte se, že části jednoho těla jsou různého původu, a každé z nich vzdáváte oběti a dáváte vymyšlená jména. O Minervě, vynálezkyni zkázonosného řemesla, říkáte, že se narodila z Diovy hlavy a že je moudrá. Proto prý je bohyně vrchní části hlavy. Junona, protože byla vznětlivá, je podle vás bohyně srdce. Marta, protože byl zaměstnán válkami, prohlašujete za boha hruď, Merkur, protože byl mluvka, je prý bohem jazyka. Herkules je zase bohem paží, protože vykonal dvanáct obdivuhodně statečných činů. Bakcha, objevitele opilství, považujete za boha hrdla a domníváte se, že stojí nad hrdlem člověka jako nad sklepem plným vína. Smilníka Kupida si představujete, jak s planoucí pochodní v ruce rozněcuje chťič, a je uctíván jako bůh jater, v nichž je ukryto nejvíce tělesného ohně. Cereris, objevitelkyně sklizně, je prý bohyně břicha, Venuše, matka rozmařilosti, je bohyně pohlavních orgánů. Celé lidské tělo dělite mezi bohy, přitom však nemáte v moci ani jedinou jeho část, protože tvůrcem vašeho těla je bůh, sídlící na nebesích. Proto vám také vaši bozi neoplácejí vděk jako svobodným lidem, ale dávají příděl jako poddaným kolónům a jiné přiděly si od vás naopak berou. Martovi přinášíte kance, Bakchovi kozla, Junoně páva, Jovovi obětujete býka, Apollonovi labuť, Venuši holubici a pro Minervu zabíjíte sovu. Cereře zasvěcujete zrní, Merkurovi rozpouštíte med, Herkulovy oltáře zdobíte listím topolů a chrám Kupida věncíte růžemi. Jestliže od nich potřebujete pomoc, nechtějí vaši bozi společné bohoslužby ani společné chrámy, ale každý obdrží zvláštní dar. Každému z těch, které ctíte, je zasvěcen buď pták, plod, čtvernožec nebo nějaká jiná oběť. V nich je síla těch bohů, ne

ve vašem těle! Můžete tvrdit, že máte v těle božskou sílu, ta je však leda ve zvířatech, která obětujete. Za své hříchy budete právem trpět muka. Ve skutečnosti neprosíte bohy ochránce, ale řezníky, kteří čtvrtí vaše údy různými nástroji. Budete snášet tolik trýzně, kolika bohům je vaše tělo zasvěceno. Jeden bůh z vás dělá smilníky, druhý opilce, další nesnášenlivce, všichni vám vládnou a vy všem sloužíte a uctíváte je. Vaše ubohé tělo musí od té dřiny umdlévat. Protože však nechcete v páchání těch zločinů přestat, je dobře, že takovým bohům sloužíte. Sloužíte zbytečně těm, kdo vám příkazují konat zlo. Jestliže vaši bozi vaši prosbu vyslyší, pomáhají vám ke ztrátě čistého svědomí, protože je prosíte jen o zlé věci. Nevyslyší-li vás, jsou vašim záměrům nepřátelští. Ať vás tedy vyslyší, nebo ne, vždy vám škodí. Takové jsou i vaše bohyně Furie, které mstí po smrti zuřivě lidská provinění. To jsou ta muka, o nichž mluví vaši učenci: trýzní vás již zde na zemi jako mrtvé v pekle. A budete-li upřímní, nikdo nemůže trpět v pekle hůře než vy zde, a hrůzy, o nichž tvrdí vaši učenci, že jsou v pekle, zažíváte vy tady na zemi. V pekle čekají výčitky, a vy výčitkami trpíte, když vám nedá spát vina z cizoložství, smilstva a zlodějství. Vaši učenci říkají, že v pekle je věčně žíznivý a nikdy nenasycený Tantalos. I vy máte žádost hromadit zlato, která není nikdy nasyčena. Dále říkají, že je v pekle trojhlavý Kerberos. Vaše břicho je jako on, budete-li nestranní. Tolik jídla a pití pojme. Rovněž říkají, že je v pekle had Hydra. I vy se můžete nazývat Hydrou, takové hromady bohatství a tak bezedný žaludek máte. A tak všechno, o čem vaši učenci mluví jako o hrůzách pekla, existuje vlastně již u vás na zemi. Běda vám, nešťastníci, za vaši víru i pro muka, jež vás čekají!“

roo Dopis Alexandra velice popudil tím, jak urážel jeho bohy. Přesto však odepsal: „Já, král králů Alexander, syn boha Ammona a královny Olympiady, se obracím na Dyn-dima. Je-li tomu opravdu tak, jak říkáš, pak jste na tomto světě jedinými lidmi, kteří nečiní nic zlého a nemají ve zvyku dělat to, k čemu obvykle lidská přirozenost tíhne. Všechno, co děláme, označujete za hřích, různá naše ře-

mesla za bezbožná, chcete zničit všechny zvyklosti, které byly lidské povaze až dosud vlastní. Podle mého názoru tak mluvíte proto, že se buď sami považujete za bohy, nebo bohy nenávidíte. Nedá mi, abych se nerozepsal o tom, co jsem se z vašeho života dozvěděl.

Říkáte, že neoráte zem, nevysazujete vinice ani stromy, nestavíte krásné stavby. To vše je jasným důkazem, že nemáte železo, z něhož byste mohli vyrábět nástroje. Nebo to, co jsi napsal o plavbě. Nemůžete se plavit, a proto se musíte sytit rostlinami a vést těžký život jako zvířata. Což nedělají vlci něco podobného? Když nemohou ulovit maso, živí se z hladu zemí. Kdybyste přišli do mé země, vaši hladovou filosofii bychom nenapodobovali, nouze by zůstala na tomto území. Kdybychom však žili ve vašich končinách my, stali bychom se stejně ubozí jako vy. Chvály nezasluhuje člověk, který žije ve strachu a bídě, ale ten, kdo s mírou užívá bohatství. Kdyby byl váš život chvályhodný, oslavovala by se slepota a bída. Slepota, která nevidí, co žádá, a bída, která není schopna činu. Říkáte, že se vaše ženy nezdobí, že šperky považují za přítěž a že u vás neexistuje smilstvo ani cizoložství. Podivuhodná věc by byla, kdybyste tak jednali v blahobytu. Vy však i vaše ženy žijete v odřikání z hladu.

Tvrdíte, že nepěstujete umění, že neprosíte o milosrdenství a ani ho nikomu neprokazujete. V tom všem se podobáte zvířatům. Jim také není dáno, aby přirozeně něco ušlechtilého cítila a uměla se z toho radovat, Nám, lidem se svobodným úsudkem, nadaným rozumem, však zpříjemnila příroda život četnými půvaby. Je nemožné, aby velikost tohoto světa mohla trvat bez rovnováhy, aby po smutku nepřišla opět radost. Jsou-li lidská přání proměnlivá jako nebe, mění se stejně i lidská mysl. V jasný den má člověk veselá přání a jasnou mysl, když je den podmračný, jsou lidská přání smutná a mysl tesklivá. Podobně se mění v různém věku i citění. Dětství se těší z jednoduchosti, mládí má potěšení v požitcích a stáří plyne ve vyrovnanosti. Kdo by očekával od dětství zchytralost, od mládí vyrovnanost a od stáří proměnlivost? Mnoho věcí těší náš zrak,

sluch nebo nám způsobuje radost vůní, dotekem či chutí. Rádi se bavíme tancem nebo zpěvem, jindy se těšíme z příjemné vůně nebo chuti nebo z doteku hebké věci. Ze země sklízíme všechny dobré plody, z moře máme hojnost ryb a ze vzduchu lovíme pro potěšení ptáky. Chceš-li se toho všeho vzdát, pak jsi buď zpupný, protože pohrdáš takovými dary, anebo je nám, kteří jsme bohatší, závidíš. Podle mého mínění má váš život a vaše mravy blíže k hlouposti než k moudrosti.“

101 Dyndimus odepsal: „Dyndimus, učitel bráhmanů, přeje králi králů Alexandrovi štěstí. Nejsme na tomto světě zabydleni, jako bychom tu měli být věčně, ale jako poutníci, protože po smrti odcházíme do domovů svých otců. Netíží nás hříchy a nezůstáváme v semeništi hříchu. Nekrademe a můžeme kamkoli přijít s čistým svědomím. Netvrdíme, že jsme bozi, a ani k nim nechováme nenávist. Stvořitel světa dal vzniknout rozmanitým věcem, protože svět nemůže existovat bez proměny, a dal též člověku rozum, aby dovedl soudit o tom, co existuje na zemi. Ten, kdo odmítl vše zlé a následoval jen dobré, není bůh, ale přítel boha, a nevím tedy, proč jsi o nás, kteří žijeme zbožně a vyrovnaně, řekl, že jsme buď bozi, anebo bohy nenávidíme. Tuším však, že to, zač máte nás, se týká vás. Neboť vy jste pro přílišný blahobyť zapomněli na to, že jste lidmi. Oblékáte se do skvostných oděvů, nosíte na prstech zlato jako ženy. Proč se domníváte, že jste bohatší? Zlato nedělá duši blaženou ani nenasytí tělo, spíše svádí k hříchu. Mý však, kdož víme, co je pravá pokora, známe i cenu zlata. Když jsme žízniví, jdeme se napít k řece a zašlapáváme zlato nohama. Zlato totiž netíží ani hlad ani žízeň, ani nemůže zbavit lidi nemoci. Kdo má žízeň, pije vodu, aby ji uhasil, kdo má hlad, jí, aby ho zahnal. Zlato by bylo stejné povahy, kdyby touha po něm ustoupila, jakmile ho člověk dostane. Ono je však zlo, protože zvětšuje lidskou chtivost. Chováte v úctě zlé lidi, neboť každý si vybírá druhu podle toho, jaký je sám. Tvrdíte, že se bůh nestará o pozemské věci. Budujete si chrámy, stavíte oltáře a vybíráte si, kdy na nich zabíjet dobytek a pronášet svá jména. To dělal tvůj

otec, děd i příbuzní a to odkázali i tobě. Proto mám pravdu, když říkám, že nevíte, co děláte. Nás, kteří vidíme jasně, chcete uvrhnout do stejné slepoty a nepřipustíte, abychom naříkali nad vaši bídu, ačkoli pláč nad ztraceným člověkem je pro něho účinným dobrodiním. Každému, kdo nepřizná, že je smrtelný, se dostane takové odplaty jako Salmoneovi, jenž byl spravedlivě zabit bleskem za to, že napodoboval sílu nebe, nebo Enkeladovi, který se odvážil začít násilně nebe v podsvětí. Proto je jeho hrob přikryt soptící horou, jak tvrdí vaši filosofové.“

102 Alexander mu odpověděl: „Král králů Alexander, syn božského Ammona a královny Olympiady, se obrací na Dyndima. Říkáte, že jste blažení, protože máte od počátku sídlo v té části světa, kam nemůže nikdo cizí přijít, a ani vy se nemůžete dostat ven. Jste v těch končinách zavřeni, a protože je nemůžete opustit, chválíte svou zem i svou bídu a říkáte, že to všechno snášíte z přesvědčení. Podle vašeho učení jsou tedy blažení i ti, kdo sedí ve vězení, protože i oni musí snášet bídný život až do smrti. Něco podobného přece vaše učení tvrdí? Vaše radosti se podobají mukám těch, kteří jsou v žaláři, a váš zákon musí přirozeně schvalovat to, co náš odsuzuje. Ti, které vy nazýváte moudrymi, jsou u nás obžalovanými. Mý bychom měli naříkat nad vaším utrpením a dlouze vzdychat nad vašimi hříchy. Jaká horší útrapa může potkat člověka, než že mu je odepřeno svobodně žít. Bůh nechtěl, abyste trávili život ve věčných modlitbách, ale odsoudil vás, abyste zaživa zakoušeli bídu, ačkoli vy tvrdíte, že jste filosofové. Za to však žádnou chválu nesklidíte.“

Potom dal Alexander příkaz postavit na to místo obrovskou mramorovou holubici s nápisem „až sem došel Alexander“.

103 Pak se vydal na pochod a dorazil k pláni zvané Aktea, na níž se utábořil. Kolem dokola byl hustý les stromů a jejich plody se živili diví lidé, obyvatelé toho lesa. Byli velcí jako giganti a oblečení do koží. Jakmile viděli, že Alexandrovo vojsko rozkládá tábor, vyšli ve velkém počtu a začali boj s dlouhými kopími. Když Alexander viděl,

že jeho lidé před nimi ustupují, přikázal, aby celé vojsko spustilo hlasitý pokřik. Obři se ho lekli, protože nebyli na lidský hlas zvyklí, a zmizeli v lese. Vojáci je pronásledovali a šest set třicet čtyři jich zabili. Vojáků bylo zabito sto dvacet sedm. Na tomto místě zůstali tři dny a živili se plody oněch stromů.

105 Další zastávka byla u jakési řeky. Okolo deváté hodiny je náhle přepadl obrovský divý muž, štětinatý jako vepř. Alexander přikázal, aby ho vojáci chytli a přivedli živého. Zaútočili tedy na něho, on se však nelekl a neutekl, ale zůstal stát beze strachu na místě. Alexander přikázal před něho položit svlečenou dívku. Divoch se na ni vrhl, chytil ji a odběhl stranou. Alexander okamžitě rozkázal, aby mu ji vzali. Ačkoli divý muž začal řvát jako šelma, přece ho přestrašení vojáci přemohli a přivedli. Alexander se divil jeho síle a pak ho přikázal svázat a upálit.

105 Odtud se dostal na jiné pole, kde rostly nesmírně vysoké stromy. Začínaly růst při východu slunce a při západu umíraly. Vyrůstaly ze země od první hodiny ranní a rostly až do šesti. Od šesti hodin až do západu mizely v zemi. Ty stromy rodily vonící plody. Alexander přikázal jednomu z vojáků, aby plod utrl a přinesl. Když však chtěl voják příkaz splnit, zasáhl zlý duch a usmrtil ho. Vzápětí se z nebe ozval hlas, který varoval, aby se ke stromům nikdo nepřibližoval, jinak že zemře. Podobně byly usmrčeni i malí ptáčekové, kteří si na ně chtěli sednout; ze stromů vyšlehl oheň a spalil je.

106 Pak vojsko přišlo k ocelové hoře, z jejíhož úbočí visel zlatý řetěz. Na horu vedlo dva tisíce pět set safírových schodů a lidé po nich vystupovali k vrcholu. Vojsko se zde utábořilo. Následujícího dne obětoval Alexander bohům, vzal s sebou několik svých velitelů a na tu horu vystoupil. Přišel k nádhernému paláci se zlatým prahem, okny a bránou. Palác se jmenoval dům slunce. U něho stál chrám a před ním zlatá vinice, která nesla místo hroznů perly. Alexander vstoupil do paláce a spatřil na zlatém lůžku ležet člověka zahaleného do zlatého pláště. Byl to vysoký, neobyčejně krásný muž, vlasy a bradu měl bílou

jako sníh a byl oblečen do šatu z bambacké vlny. Alexander i jeho družina se mu poklonili. Stařec se zeptal: „Chcete snad vidět posvátné stromy slunce a měsíce, které vám mohou předpovědět budoucnost?“ Alexander se zaradoval a odpověděl: „Zajisté, pane, chceme je vidět.“ „Vstupte tedy,“ řekl jim, „nejste-li poskvrněni stykem s ženou, protože toto místo je posvátné.“ „Nejsme poskvrněni,“ odpověděl Alexander. Stařec se zvedl z lůžka a nařídil, aby si sundali prsteny, šaty a obuv. Alexander, Ptolemaius, Antigonus i Perdika poslechli a vydali se za starcem. Šli hájem, který byl ohrazen tépanou mříží. Stromy v něm byly podobné vavříňům a olivám, vycházela z nich vůně kadidla a vytékal balzám. Byly vysoké sto stop. Došli k nesmírně vysokému stromu, na němž seděl veliký pták. Strom neměl listy ani plody. Pták měl na hlavě korunku jako páv a kolem krku chocholatý pásek, zářivý jako zlato. Byl zbarven purpurově, ocas měl z růžových a leskle modrých per. Alexander se mu velmi obdivoval. „Pták, kterého obdivujete,“ řekl stařec, „je Fénix“. Prošli hájem a přišli ke stromům Slunce a Měsíce. Stařec řekl: „Pohleď vzhůru a přemýšlej o tom, nač se chceš ptát, nahlas to však nevyslov.“ „Jakou řečí mi stromy odpovědí?“ zeptal se Alexander. „Strom Slunce začne mluvit indickým jazykem a bude pokračovat řecky, strom Měsíce začne řecky a skončí indicky,“ odpověděl stařec. Alexander stromy políbil a myslel na to, zda se vrátí domů do Makedonie vítězně. Strom Slunce odpověděl indicky: „Budeš, Alexandře, pánem světa tak jistě, jako jsi se ptal na mé jméno. Není ti však souzeno, abys ještě jednou viděl Makedonii. Nato promluvil strom Měsíce. „Alexandře, tvůj čas již vypršel, zahubí tě ten, od koho to nejméně očekáváš.“ Alexander se zeptal: „Kdo mě, posvátný strome, zahubí?“ „Kdybych ti řekl, kdo to je,“ odpověděl strom, „zabiješ ho a osud, který ti je souzen, se změní. Na mě se pak rozhněvají tři sestry sudičky, Klóthó, která předvolává, Lachésis — náhodný los a Atropos — smrt, že jsem porušil to, co ony ustanovily. Nebudeš zabit mečem, jak si myslíš, ale jedem, a v krátké době se staneš pánem celé země.“ Vtom se stařec ozval: „Alexandře, neunavuj již

stromy dalšími otázkami, ale vraťme se zpět.“ Vydali se tedy na zpáteční cestu. Když přišli k paláci, stařec vešel dovnitř a Alexander s družinou sestoupil po schodech do tábora.

107 Druhý den se vydal opět na pochod. Šel patnáct dní a přišel do země zvané Prasiaka, kde se utábořil. Když její obyvatelé slyšeli, že Alexander přišel, přinesli mu jako hostu darem rybí kůže, které se podobaly pardálím, a kůže murén, z nichž každá měřila šest loktů.

V těch končinách stálo na jedné hoře město postavené bez vápna z drahých kamenů. Vládla mu vdova jménem Kandacis a měla tři syny. První se jmenoval Kandaules, druhý Marsipus a třetí Karator. Alexander jí poslal tento list: „Král králů Alexander, syn božského krále Ammona a královny Olympiady, přeje královně Kandacis štěstí. Posílám ti chrám a sochu boha Ammona z nejčistšího zlata, abyste mu šli se mnou vzdát do hor oběti.“ Královna si dopis přečetla a hned vyslala posly s dary a touto odpovědí: „Královna Meronska Kandacis přeje králi králů Alexandrovi štěstí. Víím, že tvůj bůh Ammon ti vnukl myšlenku bojovat v Egyptě, podrobit si Persii a Indii i mnohé jiné národy. Dokázal jsi to proto, že ti byl nápomocen nejen on, ale i ostatní bozi. My, kdož máme jasnější a zářivější duše než vy, nemusíme chodit s Ammonovým chrámem a jeho sochou obětovat mu do hor. Posílám tvému bohu zlatou korunu posázenou perlami a deset řetězů zdobených drahokamy. Vám posílám sto zlatých mořských koníků, dvě stě zlatých papoušků v deseti zlatých kýtách, dvacet zlatých obručí, tisíc pět set měděných závor, sto aithiopských dětí, dvě stě opic, čtyři sta padesát slonů, osmdesát nosorožců, tři tisíce panterů, čtyři sta levhartích koží a velmi prosím, abys mi dal vědět, jestli sis podrobil celý svět.“

Mezi královninými posly byl jeden velmi dovedný malíř, jehož královna poslala, aby pečlivě odpozoroval a nakreslil Alexandrovu podobu a obraz přinesl. Malíř příkaz splnil. Když poslové královně přinesli Alexandrův obraz na pergamenu, měla z něho velkou radost, protože si přála poznat, jak Alexander vypadá.

108 Jednou šel jeden ze synů královny Kandacis, totiž Kandaules, se svou manželkou a svými lidmi, aby se po cvičil v zápase. Přepadl ho však král Bebriků, Kandaulovu krásnou ženu unesl a pobil mnoho jeho lidí. Kandaules přišel s těmi, kteří zůstali, do Alexandrova tábora a prosil o pomoc. Stráže v táboře ho zajaly a přivedly k Ptolemaiovi, který byl Alexandrovým zástupcem. Ten se ho zeptal, kdo je, a Kandaules odpověděl, že je synem královny Kandacis. „A proč jsi přišel?“ zeptal se Ptolemaius. Kandaules vyprávěl, jak mu král Bebriků ublížil a jak mu unesl manželku. Ptolemaius vyprávění vyslechl, dal příkaz, aby byl mladík hlídán, a odešel do Alexandrova stanu. Byla již temná noc. Ptolemaius Alexandra vzbudil a vše mu popořadě vypočetl. Alexander mu řekl: „Vrať se do svého stanu, vezmi si královskou korunu, usedni na královské křeslo a řekni tomu mladíkovi, že jsi Alexander. Jednomu ze svých lidí přikáž, aby přivedl k poradě Antigona. On pak ať přivede místo Antigona mě. Když k tobě přijdu, vyprávěj mi před tím mladíkem vše znovu a požádej mě jako Antigona o radu.“ Stalo se podle Alexandrova přání. Ptolemaius šel a udělal vše, co mu bylo nařizeno, a zeptal se Alexandra jako Antigona na radu. Alexander před Kandaulem odpověděl: „Veliký vladaři, bude-li tvá vznešenost souhlasit, půjdu s tímto mladíkem teď v noci do toho města, a nevydají-li mu jeho ženu zpět, podpálím ho.“ Kandaules se Alexandrovi za ta slova hluboce uklonil a řekl: „Moudrý Antigone, mnohem více by se slušelo, abys byl Alexandrem než jeho poddaným.“

Alexander tedy vyšel s Kandaulem, aby město v noci přepadli. Noční stráže ve městě všechny křikem vzbudily a Alexandrovi vojáci jim oznámili, že Kandaules přišel s velikým vojskem, aby si vzal zpět svou ženu, a jestli ji nedostane, že město podpálí. Když to obyvatelé uslyšeli, násilím vylomili dveře paláce, odvěkli Kandaulovu manželku a vrátili mu ji. Kandaules se Alexandrovi poklonil a řekl: „Můj předobry, drahý Antigone, ze srdce tě prosím, abys šel se mnou k mé matce. Ona tě po zásluze odmění za to, co jsi pro mě vykonal, a dá ti ještě navíc královské

dary.“ Alexander měl z té prosby velikou radost, protože si přál uvidět královnu Kandacis i její město. „Pojďme ke králi Alexandrovi,“ řekl, „a požádej ho, abych s tebou mohl jít.“ Stalo se. Alexandrovi se dostalo svolení a šel s Kandaulem.

Cestou přišli k vysokým horám, tyčícím se až k mrakům. Na horách rostly obrovské stromy podobné cedrům a rodily granátová jablka. Alexander se jim velmi podívoval. Viděli také révu, jejíž hrozny neunesl jeden člověk, a ořechy, které měly plody větší než dýně. Na stromech bylo plno draků a opic.

109 Potom přišli k městu královny Kandacis. Královna měla velikou radost, když uslyšela, že se Kandaules vrátil zdravý i s manželkou a že s ním přišel i Alexandrův posel. Oblékla se do královského roucha, na hlavu si posadila korunu zdobenou vzácnými kameny a vyšla mu se svými velmoži vstříc na schody paláce. Královna byla proslavena svou krásou a Alexandrovi se zdálo, že vidí svou matku. Její palác byl nádherný a střecha paláce se oslnivě třpytila zlatem. Alexander s Kandaulem vešli dovnitř a vstoupili do jídelny. Byla celá zdobená zlatem a z nečistšího zlata byla i lehátka. Pokrývky byly zdobeny onyxem, stoly a sedadla byly ze slonové kosti, poháry ze smaragdů a ametystů. Sloupy jídelny byly z porfyru. Na nich byly zobrazeny vozy s kosami, a to tak mistrně, že budily v divácích dojem pohybu, a také sloni, jak dupou po lídech. Pod palácem tekla řeka s lahodnou vodou a třpytila se jako zlato.

Toho dne jedl Alexander s královnou a jejími syny. Druhého dne zavedla královna Alexandra do komnaty celé vykládané zlatem a různými perlami. Přikrývky v ní byly z drahých kamenů a zářily jako slunce. Pak ho zavedla do jiného pokoje z ebenového, zimostrázového a cypřišového dřeva. Pokoj stál na kolech a byl tažen slony. Jakmile do něho vstoupili, dal se do pohybu. Alexander se lekl a s údivem řekl: „U nás Řeků by takové věci budily podiv a úctu.“ „Máš pravdu, Alexandře,“ odpověděla královna, „takové věci jsou pro Řeky vzácnější než pro nás.“ Alexander sebou trhl, když uslyšel své jméno, a v tváři se mu zračil

lo překvapení. Královna se zeptala: „Proč ses lekl, když jsem tě oslovila jménem?“ „Paní,“ řekl Alexander, „jsem Antigonus!“ „Já ti říkám a také ti dokáži, že jsi Alexander,“ odpověděla královna, vzala ho za ruku, zavedla ho do jiného pokoje a ukázala mu ten obraz na pergamenu. „Poznááš ten obraz, Alexandře?“ tázala se. Alexander při pohledu na obraz zbledl. „Proč jsi ztratil barvu a lekl ses?“ zeptala se královna, „hle, podmanitel celého světa, podmanitel Persie a Indie, vítěz nad Parthy a Baktry, padl bez jediné kapky krve, bez jakéhokoli vyjednávání do rukou královny Kandacis. Pamatuj si, že lidské srdce nemá zpyšnět, když mu přeje štěstí, a člověk se nemá domnívat, že se nenajde již nikdo, kdo by ho předčil moudrostí nebo statečností.“ Když to Alexander uslyšel, zaskřípěl zuby a potřásl hlavou. „Proč se zlobíš,“ zeptala se královna, „co ti je nyní platná vladařská sláva a statečnost?“ „Zlobím se, královno, že nemám meč a nemohu udělat to, po čem prahnu,“ odpověděl Alexander. „A co bys udělal?“ zeptala se královna. „Nejdříve bych zabil tebe a potom sebe za to, že jsem se ti tak dobrovolně vzdal.“ „Tak mluví moudrý vladař?“ zeptala se. „Abys však přece nelitoval, že jsi pomohl osvobodit z rukou bebrického krále ženu mého syna, vysvobodím já tebe z rukou barbarů. Dozvědí-li se o tvém příchodu, zabijí tě, jako jsi ty zabil indického krále Pora. Manželka mého syna Karatora je totiž Porova dcera.“ Nato ho vzala za ruku, odvedla do jídelny a řekla svým synům: „Mí draží synové, ukažme tomuto Alexandrovu poslu naši pohostinnost a dejme mu za jeho laskavost královské dary.“ Ozval se nejmladší Karator: „Matko, je sice pravda, že tento muž, kterého poslal Alexander, vyprostil z rukou našich nepřátel ženu mého bratra a přivedl je oba v pořádku zpět, avšak moje žena mě nutí, abych tohoto Antigona, který je Alexandrovi tak drahý, zabil v odplatu za smrt jejího otce Pora.“ Kandacis se otázala: „Jakou však budeme mít pověst, jestliže ho zabijeme tak proradně?“ „Ten muž mě zachránil,“ řekl hněvivě Kandaules, „vrátil mi manželku, zdravého mě přivedl až sem a já zase jeho odvedu ve zdraví do tábora k jeho vladaři!“ „Co to říkáš, bratře,“ zvolal

Karator, „chceš snad, abychom se my dva bili?“ „Ne, nechci, bratře,“ odpověděl Kandaules, „chceš-li však ty, jsem připraven.“ To královnu nesmírně zarmoutilo. Odvedla Alexandra stranou a řekla mu: „Králi, proč neukážeš svou moudrost a nezabráníš tomuto vražednému sporu?“ Dovol, abych s nimi promluvil,“ požádal Alexander a vzdálil se. Karatovi řekl: „Jestliže mě zabiješ, nesklidíš žádnou chválu. Alexander má lepší velitele, než jsem já, a nebude mé smrti želet. Chceš-li však, abych ti přivedl vraha tvého tchána, přísahajte, že mi dáte, oč vás požádám, a já přísahám, že vám za to přivedu do paláce samotného Alexandra.“ Karator se zaradoval a uvěřil mu. Bratři se smířili a slíbili mu, že udělají, oč je žádá. Pak si ho zavolala královna a řekla mu: „Byla bych šťastná, kdybych tě mohla vidět jako jednoho ze svých synů každý den. S tebou bych porazila všechny své nepřátele.“ Po těch slovech ho královsky obdarovala, dala mu zlatou korunu zdobenou diamanty a zlatý královský plášť s drahými kameny, a rozkázala, aby odešel.

110 Alexander vyšel společně s Kandaulem a šli asi jeden den, až přišli k jakési veliké jeskyni, kde se utábořili. Kandaules řekl Alexandrovi, že se v té jeskyni scházejí k jídlu všichni bozi. Alexander jim okamžitě vykonal oběti a vstoupil dovnitř.

Uviděl velké husté mraky a mezi nimi zářící hvězdy a postavy bohů. Největší z nich ležel a oči mu zářily jako světla. Alexander pocítil strach a s ním i vytržení. Velký bůh mu řekl: „Buď zdrav, Alexandře.“ „Kdo jsi, pane?“ zeptal se Alexander. Bůh odpověděl: „Jsem Šešonk, vládce tohoto světa, jeho podmanitel, a ten, kdo ti umožnil, aby sis všechny podmanil. Mé jméno není ve světě známo jako tvé, nepostavil jsem pod svým jménem žádné město jako ty. Pojd' však blíž.“ Alexander přistoupil blíže a viděl jiný hustý mrak a jiného boha, který seděl na trůně. I toho se zeptal, kdo je. Bůh odpověděl: „Jsem počátek všech bohů. Viděl jsem tě již jednou v Libyi a teď tě vidím zde.“ Alexander zaprosil: „Řekni mi, prosím tě, Serapide, kolik let ještě budu živ.“ Serapis řekl: „Proč se mě na tu věc znovu ptáš? Nikdo ze smrtelníků ji nemá zvědět. Kdyby člověk znal den

své smrti, trpěl by tak, jako by celý ten den umíral. Postavil jsi slavné město, které tě na tomto světě přetrvá. Mnozí vládcové ho budou dobývat. V něm bude tvůj hrob, zde složíš své tělo.“ Když Alexander vyšel ven, rozloučil se s Kandaulem a vrátil se k vojsku.

111 Následujícího dne dorazil k jakémusi údolí, plnému hadů. Hadi měli na hlavách smaragdy a živili se pryskyřicí a bílým pepřem, který tu rostl. Každý rok mezi sebou bojovali a mnozí z nich hynuli.

112 Potom přišel na místo, kde žila zvířata s kopyty rozštěpenými jako vepři. Měla je široká tři stopy a napadala jimi vojáky. Také hlavy měla ta zvířata jako vepři, ocasy jako lvi. K těm zvířatům se přidali ptáci nohové a doráželi s velkou rychlostí na tváře vojáků. Alexander byl hned tu, hned tam a dodával vojákům odvahy, aby se statečně bránili oštěpy a kopími. To se mu podařilo, v zápase však zahynulo dvě stě osm vojáků.

113 Dále se dostal k veliké řece. Na šířku měřila dvacet honů a její břehy byly porostlé vysokým, mohutným rákosem. Alexander poručil, aby zhotovili z rákosu čluny a přepravili se na druhý břeh. Lidé tamější země jim přinesli darem veliké bílé a purpurové mořské houby, mořské škeble, z nichž každá měla asi dvě nebo tři měrice, sukně z mořských žloutků, červy velké jako lidská kyčel, které lovili v té řece a jejichž chuť byla lahodnější než chuť všech ryb, dále velké rudé houby a murény. Ty lovili v oceánu sousedícím s jejich zemí. Každá vážila dvě stě padesát liber. V řece byly krásné ženy s bohatými, až na paty dlouhými vlasy. Jakmile uviděly po řece plout cizince, chytaly je a rdousily nebo je odvlékaly do rákosí a nutily je, aby s nimi obcovali tak dlouho, až mnozí ztratili vědomí. Makedonci dvě z nich chytily. Byly bílé jako sníh, vysoké deset stop a měly psí zuby.

114 Na dalším pochodu Alexander přišel k oceánu, kde končí země a v němž jsou čepy nebe. V oceánu byl ostrov a z něho se ozývala řecká řeč. Alexander dal příkaz, aby se několik vojáků svléklo a k ostrovu doplávalo. Několik Makedonců jen s meči v rukou vstoupilo do vody. Náhle se však vynořili z mořské hlubiny raci a stáhli je na dno.

115 Po břehu oceánu šel dále půlnočním směrem a dostal se k Rudému moři; tam se utábořil. V blízkosti byla neobyčejně vysoká hora. Alexander na ni vystoupil a zdálo se mu, že je v ráji. Tehdy zatoužil sestrojít zařízení, na němž by ho mohli ptáci nohové vynést až do nebe. Hned sestoupil s hory dolů, dal si zavolat architekty a nařídil jim zhotovit vůz zpevněný železnými řetězy, aby v něm mohl bezpečně sedět. Pak rozkázal přivést nohy a pevně je k vozu připoutat. Do výše nad vůz dal pro ně připevnit potravu. Nohové se vznesli a letěli tak vysoko, že země Alexandrovi připadala jako oseté pole a moře se kolem ní vinulo jako drak. Náhle však jakási božská síla ptáky omráčila a svrhla dolů na místo vzdálené od vojska deset dní pochodu. Řetězy na voze zůstaly nepoškozeny. Alexander se dostal ke svým s velkými obtížemi. Vojáci ho uvítali radostným pokřikem a chválili ho jako boha.

116 Potom chtěl Alexander prozkoumat moře a poznat, jaké v něm žijí druhy živočichů. Dal si zavolat skláře a přikázal jim udělat sud z nejcírejšího skla, aby z něho mohl zřetelně pozorovat všechno, co se děje venku. Stalo se podle jeho přání. Sud dal připoutat k železným řetězům, které drželi nejsilnější vojáci, a sám se v něm spustil na mořské dno. Viděl ryby nejrůznějších tvarů a barev, obludy podobající se divokým zvířatům, které se po mořském dně procházely jako zvířata po zemi a živily se plody stromů, jež zde rostly. Přicházely až k sudu a útočily proti němu. Viděl mnoho podivuhodných věcí, nikomu však o nich nechtěl vyprávět, protože by se lidem zdály neuvěřitelné.

117 Po břehu Rudého moře došel na místo, kde žila zvířata, která měla na hlavě roh ostrý jako meč. Útočila jím proti Alexandrovým vojákům a prorážela jejich brnění. Zabíjela osm tisíc čtyři sta padesát vojáků.

118 Pak se vojsko ocitlo v opuštěné oblasti mezi Rudým mořem a Arabií. V té krajině rostlo množství pepře a žili ohromní hadi, kteří měli rohy jako dospělí berani. Napadali jimi vojáky. Makedonci jich přece však mnoho pobíli.

119 Další zastávka byla u lidí s psí hlavou. Ti měli koňské šje, obrovská těla a z úst jim šlehalo plameny. Když viděli,

že vojsko staví tábor, zaútočili. Alexander byl všude, povzbuzoval vojáky, aby neochabovali v boji, a sám šel příkladem. Přece však mnoho vojáků padlo. Převážná část psohlavců byla pobita.

120 Odtud se dostal na jakési pole, utábořil se na něm a zdržel se zde několik dní, neboť jeho kůň Bukefalos onemocněl a nemoci podlehl. Jeho smrt způsobila Alexandrovi veliký zármutek. Ztrátu koně, s jehož pomocí vyvázl z nejlítějších bitev, nesl velmi těžce. Vystrojil mu pohřeb, dal vykopat hrob a na něm postavit veliký pomník. Založil také město, které na jeho památku nazval Bukefalia.

121 Pak přišel k řece zvané Tytan. Vstříc mu vyšli obyvatelé té země a dali mu darem pět tisíc slonů a sto tisíc vozů s kosami.

122 Vstoupil i do paláce krále Xerxa. Našel v něm nádherné pokoje a veliké ptáky, bílé jako holubice. Věřili nemocnému uzdravení nebo smrti. Jestliže člověku pohlédli do tváře, uzdravil se, když se nepodívali, zcela jistě nemoci podlehl.

123 Konečně se dostal do velikého města Babylónie a zůstal v něm až do dne své smrti. Ihned po příchodu napsal své matce a učiteli Aristotelovi. Psal o bitvách, které svedl s Porem, o strádání, jež zakusil za zimy i léta v Indii, a také o zápasech s různými divokými zvířaty a netvory. Aristotelés mu odepsal: „Aristotelés přeje králi králů, velikému Alexandrovi, štěstí. Když jsem dočetl tvůj dopis, byl jsem omráčen vaší velikostí. Ze srdce bych si přál nalézt slova, která by vyjádřila můj obdiv. Jupiter a Neptun mi jsou svědky, že zasloužíš za ty vynikající a slavné činy velikou chválu. Všem bohům, kteří ti přisoudili tak slavná vítězství a tak velikou statečnost, vzdávám vřelý dík za to, že jsi všude zvítězil a sám zůstal neporažen. Obdivoval jsem se vám, když jsem četl o tom, jak jste byli sužováni mrazem i horkem, jak jste bojovali s hady, netvory a divokými zvířaty. Každý tvůj čin je obdivuhodný a šťastní jsou velitelé, kteří tě v těch těžkých situacích poslouchali. Tobě se vzdali Skythové i Aithiopové, ty jsi, jak se mi zdá, vladař rovný bohům.“

124 Když byl Alexander v Babylónii, porodila mu jakási žena chlapce, který byl od hlavy až po pás podoben člověku a byl mrtev, od pasu dolů byl podoben různým zvířatům a byl živý. Žena dítě zabalila do plátna a tajně přinesla Alexandrovi. Alexander byl nesmírně překvapen. Dal zavolat hadače a dítě mu o samotě ukázal. Hadač začal vzdychat a s nářkem mu řekl: „Veliký vladaři, blíží se čas, kdy odejdeš z tohoto světa.“ „Vysvětli mi to,“ požádal Alexander. Hadač odpověděl: „Veliký vladaři, mrtvá lidská polovina těla znamená, že zemřeš. Druhá živá polovina, podobná divokým zvířatům, je znamením, že po tobě přijdou králové, kteří ve srovnání s tebou nebudou ničím, tak jako není ničím zvíře proti člověku.“ Alexander zesmutněl a s povzdechem řekl: „Všemocný Die, bylo by lepší, kdyby ještě nenastal den mé smrti, abych mohl uskutečnit to, co jsem si předsevzal. Protože ty však nechceš, abych to dokončil, prosím tě, abys mě přijal jako třetího smrtelníka.“

125 V Makedonii žil člověk jménem Antipater, a ten zosnoval s větším počtem lidí spiknutí, při němž měl být Alexander zabit. Pokus se nezdařil a Antipater ztratil dobré jméno. Od té doby přemýšlel, jak by se pomstil. Olympias Alexandra v dopisech často varovala před Antipatrovými syny a měla o něho obavu. Antipater se rozhodl, že Alexandra otráví jedem. Šel k jednomu zkušenému lékaři a koupil od něho tak prudký jed, že s výjimkou železné konvice nebylo nádoby, která by ho udržela. Do té ho nalil, dal svému synovi Kasandrovi a poslal ho do Alexandrových služeb. Uložil mu, aby se tam domluvil se svým bratrem Jobem a aby společně přemýšleli, jak nápoj Alexandrovi předložit.

126 Job, velice krásný mladík, byl Alexandrův důvěrný přítel a těšil se jeho velké přízni. Jednou se však stalo, že Alexander nevinného Joba nespravedlivě uhodil, a uražený Job začal přemýšlet, jak by Alexandra zahubil. S radostí tedy přijal od bratra jedovatý nápoj pro toho, kdo ho miloval.

127 Jednoho dne pořádal Alexander v Babylónii neobyčejně hlučnou a veselou hostinu. Uprostřed hostiny, když všeobecné veselí dostoupilo vrcholu, dostal Alexander žízeň. Job, ten ničemný vrah, smísil jed s vínem a předložil

mu ho. Jakmile se Alexander napil, hlasitě vykřikl a zkroutil se na pravou stranu. Bylo mu, jako by mu někdo vrazil do vnitřností meč. Přece však bolest trochu ovládl a zdvihl se od stolu. Svým velitelům a vojákům řekl, aby dále jedli, pili a bavili se. Oni však rozčileni rovněž vstávali a vycházeli ven, aby viděli, co se stalo. Alexander vstoupil do svého pokoje a požádal o paví péro, aby mohl jed vyzvracet. Ničemný Job pero namočil do jedu a podal mu ho. Alexander si ho strčil do krku, avšak jed začal působit ještě silněji. Komusi rozkázal otevřít bránu paláce, vedoucí k Eufratu. Celou noc nespal. O půlnoci vstal z lůžka, zhasil lampu, a protože již nemohl jít vzpřímeně, plazil se k řece po rukou. Čtěl se v ní utopit, aby jeho mrtvolu odnesl proud. Jeho manželka Roxana však rychle vyběhla za ním, vrhla se k němu a žalostně naříkala: „Běda mně ubohé a ztracené, ty mě opouštíš, můj pane, a chceš se zahubit!“ Alexander ji poprosil: „Moje drahá sladká Roxano, prosím tě, aby se nikdo nedozvěděl o mém konci, jinak bys nebyla hodna nazývat se mou ženou.“ Roxana ho přece však odvedla na lůžko, objala ho, líbala ho a s nářkem prosila: „Jestli se blíží tvůj konec, rozhodni nejprve o nás!“ Alexander zavolal Joba a přikázal mu, aby přivedl notáře Simeona. Notáři nadiktoval tuto závět: „Můj drahý učiteli Aristoteli, tebe žádám, abys rozdal egyptským kněžím, kteří slouží v chrámě, kde budu pochován, tisíc talentů zlata. Přemýšlel jsem, kdo vám má po mé smrti vládnout. Strážcem mého těla a vašim správcem bude Ptolemaius. Nezapomeňte na můj odkaz. Dále si přeji, aby dítě, které Roxana porodí, bylo vašim vládcem, bude-li to chlapec (jméno mu dejte, jaké se vám bude líbit). Bude-li to děvče, ať si Makedonci zvolí krále sami. Roxaně ať připadne všechno, co je mé. Můj bratr Arideus, syn mého otce Filipa, ať je králem Peloponnésu. Můj notář Simeon nechť vládne v Kappadokii a Paflagonii. Obyvatelé Nikosie jsou svobodní a mohou si stařešinu zvolit sami. V Lykii, Pamfilii a Frygii ať vládne Antigonus. Kasandrovi a Jobovi ať připadne území až k řece zvané Slunce. Jejich otec Antipater ať je vládcem v Kilikii, Python ať spravuje Velkou Sýrii, Lysimachus Hellespont,

Seleukus a Nikanor Babylónii a sousední země. Foinikii a Sýrii at dostane Menandros, Ptolemaiovi at připadne Egypt podél Nilu, za manželku at si vezme Kleopatru, ženu mého otce Filipa, a stane se vládcem nad všemi východními satrapy až k Baktrii.“

Jakmile byla zvěť dopsána, počalo se hrozivě blýskat, hřmělo a burácením hromu se otřásala celá Babylónie.

128 Tak byla po celé zemi rozhlašována Alexandrova smrt. Všichni Makedonci se dostavili ve zbroji na nádvoří paláce a volali na velitele: „Jestli nám neukážete našeho vladaře, všichni zemřeme!“ Alexander jejich pokřik uslyšel a ptal se, co chtějí. Velitelé mu slova vojáků opakovali. Alexander nařídil, aby ho odnesli do jídelny, dal otevřít její dveře a rozkázal, aby Makedonci vstoupili dovnitř. Stalo se. Alexander je napomenul, aby mezi sebou žili bez svárů. Makedonci se s pláčem ptali, kdo se stane jejich králem. Alexander odpověděl: „Mí makedonští spolubojovníci, at je vaším králem ten, koho si vyberete. Všichni svorně žádali prokonzula Perdiku. Alexander přikázal, aby prokonzul předstoupil, předal mu vládu nad Makedonií a svěřil do ochrany svou manželku Roxanu.

129 Potom každého Makedonce políbil a hořce přitom plakal. Nářek a pláč byl tak veliký, jako by na tom místě byla průtrž mračen. Věřím, že plakali nejen lidé, ale že pro tak velikého vládce zesmutnělo i samo slunce a vychýlilo se ze své dráhy. Jeden Makedonec jménem Speleukus, který stál blízko Alexandrova lože, s velkým pláčem a vzlykáním řekl: „Velký vladaři, tvůj otec Filip vládl dobře nám i celému království, avšak tvoji štedrost a dobrotu v řeči i činech nelze srovnat s ničím.“ Tehdy se Alexander na lůžku posadil, sevřel hlavu v dlaních a s nářkem zvolal makedonsky: „Běda mně ubohému, běda mně nešťastnému! Alexander umírá a Makedonie ztrácí velikost.“ Všichni Makedonci s hlasitým pláčem volali: „Lepší by bylo, kdybychom všichni zemřeli s tebou, než abychom viděli tvou smrt, protože víme, že makedonské království tvou smrt nepřetrvá. Běda nám ubohým! Proč nás opouštíš, pane, kam jdeš sám bez svých Makedonců!“ Alexander vzlykaje řekl:

„Ó Makedonci, od nynějška nebude již vaše jméno vládnout barbarům.“

Pak poslal do Athén do Apollonova chrámu zlaté roucha a zlaté sedátko. Podobné dary rozeslal i do ostatních chrámů. Z meldinosijské země dal přinést mast a ze země Tróglodytů myrtu a přikázal, aby ho po smrti těmi prostředky nabalzamovali, protože prý uchovávají lidské tělo neporušené. Potom požádal svého bratra Aridea, aby mu dal za sto zlatých talentů vystavět v Alexandrii hrobku. Jeho přání bylo vyplněno. Když skončil, oblékli velitele jeho tělo do královského roucha, na hlavu mu posadili korunu a vezli ho na jeho voze z Babylónie až do Alexandrie. Ptolemaius šel před vozem a hlasitě nařikal: „Běda mi, můj statečný pane, v celém svém životě jsi nezapomněl tolik lidí, kolik jich zahubila tvá smrt!“ Velitelé a vojáci ho s nářkem doprovázeli až do Alexandrie.

130 Alexander byl střední postavy, měl dlouhou šíji, veselé oči a tvář vyznařující dobrotu. Rovněž ostatní části těla nepostrádaly jakousi vznešenou krásu. Přemožitel všech byl přemožen vínem a hněvem. Bylo mu třicet tři let. Od osmnácti let vedl válku, sedm let těžce bojoval, osm odpočíval a žil v radovánkách. Podmanil si dvacet sedm barbarských kmenů. Narodil se dvacátého sedmého prosince, zemřel dvacátého osmého března. Postavil dvanáct měst, která stojí dodnes. První Alexandria je nazývána Yprosiritas, druhá Jepiporum, třetí Jepybukefalon, čtvrtá Rikratisti, pátá Jerarikon, šestá je skythská Alexandria, sedmá je u Tigridu, osmá je babylonská Alexandria, devátá je trojská, desátá se jmenuje Masaturgas, jedenáctá Yproxanthon a dvanáctá je v Egyptě.

ANTICKÁ PRÓZA

SVAZEK DRUHÝ

Řídí Bořivoj Borecký

LÁSKA A VÁLKA

O VĚRNÉ LÁSCE LEUKIPPY
A KLEITOFÓNA

HISTORIE O VÁLCE TROJSKÉ

ŽIVOT

ALEXANDRA VELIKÉHO

PŘÍHODY APOLLONIA,
KRÁLE TYRU

Z řeckého originálu Leucippe and Clitophon a z latinských originálů De Excidio Troiae Historia, Historia de preliis a Historia Apollonii regis Tyri, vydaných nakladatelstvím Almqvist a Wiksell, Stockholm 1955, nakladatelstvím Teubner, Leipzig 1873, nakladatelstvím Wilhelm Koebner, Breslau 1885 a nakladatelstvím Teubner, Leipzig 1893, přeložili a poznámkami opatřili Jaroslav Šonka (O věrné lásce), Eva Kamínková (Historii o válce trojské), Nataša op de Hipt (Život Alexandra Velikého) a Štěpánka Brožová (Příběhy Apollonia, krále Tyru). Doslov napsal a díla vybral Bořivoj Borecký. Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Milan Hegar. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2821. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1971. Odpovědný redaktor Jan Binder. Technická redaktorka Hana Blažejová. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha 1. 22,05 autorských archů, 22,41 vydavatelských archů. 602 22 865. Vydání první. Náklad 20 000 výtisků.

01 — 110 — 71

13/22 — Váz. 24,50 Kčs